

Directa

publicació quinzenal

Núm 399

Del 12/1 al 25/1 de 2016

2 €

www.directa.cat

Centenars de cambreres d'hotel s'organitzen per denunciar les seves condicions laborals

8-11

Entrevista a Enrique de Castro, capellà i activista, sobre el poder vaticà, la religió i la lluita social

12-15

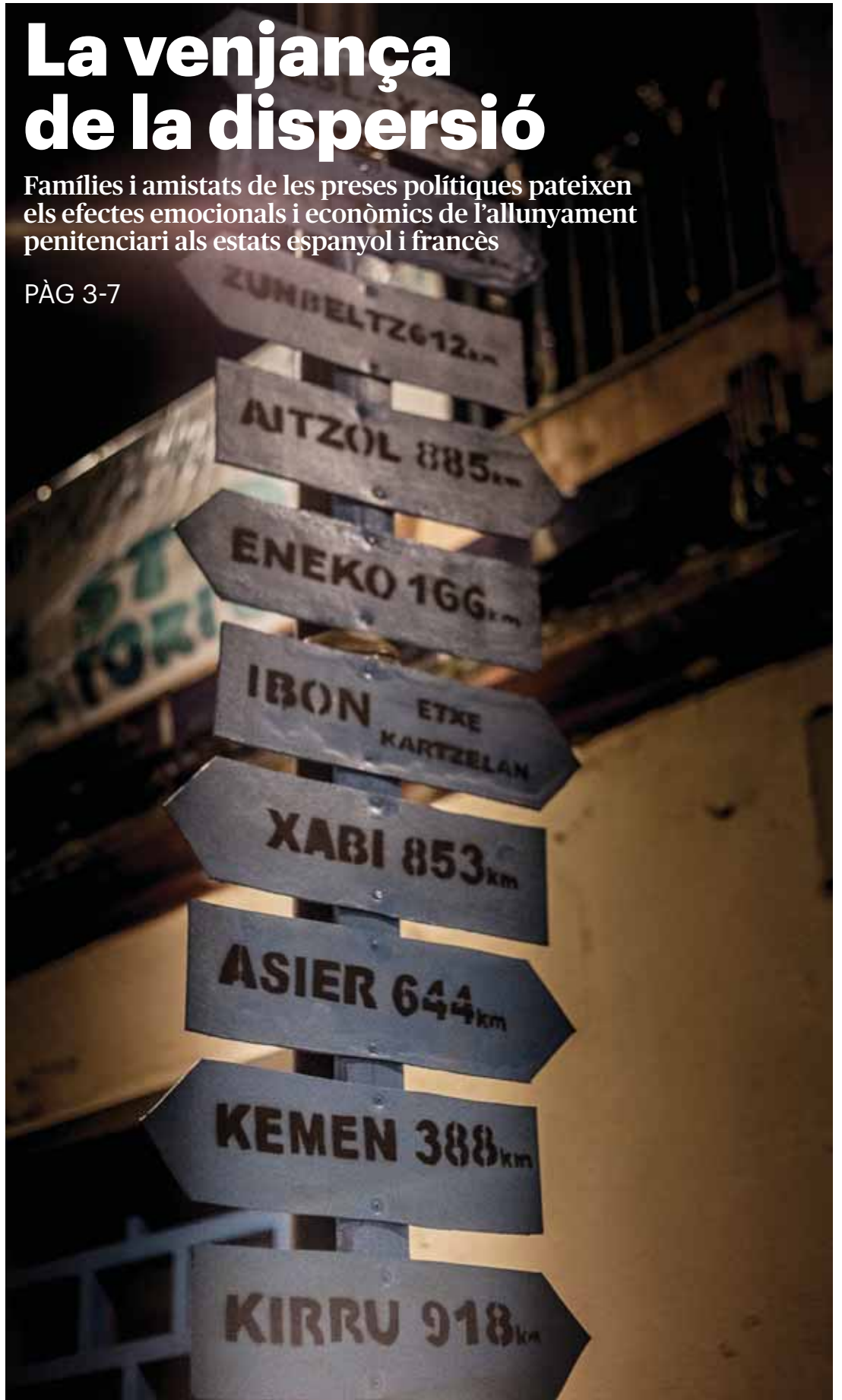
Diverses sales de cinema defensen nous models que obren escletxes en l'àmbit de l'exhibició de films

28-29

La venjança de la dispersió

Famílies i amistats de les preses polítiques pateixen els efectes emocionals i econòmics de l'allunyament penitenciari als estats espanyol i francès

PÀG 3-7

/ JOSU TRUEBA LEIVA (BOSTOK PHOTO)

D Directa

publicació quinzenal

EDITA:
Associació per la Difusió Sense Límits (ADSL)
C. Riego núm. 37 baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: GI-1528-2005

LICÈNCIA CREATIVE COMMONS:
Reconeixement-No Comercial-Sense Obra
Derivada 2.5

*Aquesta publicació intenta escriure amb
un llenguatge no sexista i no androcèntric*

*La Directa no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió*

QUI SOM?

- Estirant del fil**
Victor Yustres, Joan Mas
- Al peu del canó**
Marc Rude i Jesús Rodríguez
- Miralls**
Gemma Garcia
- Cruïlla**
Maties Lorente
- Impressions**
Adrián Crespo i Isabel Benitez
- Roda el món**
Oriol Andrés i Roger Suso
- Poca Broma**
Roger Pelàez
- Expressions**
Joan Gener
- La indirecta**
Alex Romaguera
- Coordinació web**
Eloi Latorre, David Bou
- Audiovisuals**
Sònia Calvó
- Fotografia**
Victor Serri
- Il·lustració**
Ricardo Hermida
- Correcció**
Lasterisc
- Edició**
Ignasi Franch
- Compaginació**
Roger Costa Puyal
- Disseny gràfic**
Jose Téllez, Sergio Espin, Núria Ribes i Hugo Cornelles
- Gestió web**
Talaios Koop.
- Administració**
Karminha
- Difusió i Publicitat**
Ferran Domènech
- Comercial**
Maties Lorente

CORRESPONSALIES:
Baix Llobregat, Berguedà, Barcelonès
Nord, El Camp, Girona, L'Horta, Manresa,
Maresme, Menorca, Osona, La Plana Alta,
Ripollès, Sabadell, Solsonès, Terrassa, Terres
de l'Ebre, Terres de Ponent, Vallès Oriental.

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció redaccio@directa.cat
Cultura expressions@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

#NosaltresDirecta

Les subscriptores ens han fet arribar fotos amb les làmines que vam enviar-los amb el darrer número de la revista publicat el 2015

Assemblea general de la Directa.
Per seguir creixent com a col·lectiu.
I com a persones.
#NosaltresDirecta

55 75

VOLEM SABER LA TEVA OPINIÓ: Quin article t'ha agradat més del número? Què hi trobes a faltar? Quins canvis hi faries? Quins temes no toquem i podríem tractar?

ESCRIU-NOS a directa@directa.cat **PARTICIPA!** #Directa399

Més de 400 preses polítiques, la gran majoria basques, pateixen en l'actualitat la política de dispersió penitenciària que apliquen els estats espanyol i francès i les desterra a centenars o milers de quilòmetres de casa. Les seves famílies i amitats han de pagar els costos emocionals i econòmics de l'allunyament, fins i tot amb la mort en accidents de trànsit. La política de dispersió, que també viu l'entorn dels reclusos corsos, està considerada pels col·lectius de solidaritat i suport a preses com una venjança i un càstig social.

El càstig social de la dispersió penitenciària

Tenir una persona presa vertebrava la vida de les seves familiars a nivell emocional, temporal i econòmic. Les grans distàncies geogràfiques maximitzen tots els efectes de la condemna de reclusió

L'allunyament de la llar magnifica el desgast emocional de les condemnades i els seus éssers estimats / JOSU TRUEBA LEIVA (BOSTOK PHOTO)

Els desplaçaments llargs que han d'afrontar les familiars de les recluses desplaçades s'enduen vides: dues gallegues i setze basques han mort a les carreteres en aquests anys

Bibian Moriana / Lorena Merlos
@BibianMM / @lorenaiTX

Enguany fa 27 anys que es va començar a aplicar la política de dispersió, una mesura d'excepció de la política penitenciària que s'aplica a les persones condemnades per delictes de terrorisme i que obliga a passar la condemna establerta en una presó situada a molts quilòmetres de distància del seu lloc de residència. Aquesta situació perjudica les preses polítiques, que ja han de viure sota una reclusió en règim de primer grau, i les seves famílies i amitats, que han de pagar els costos econòmics i emocionals d'aquest allunyament.

L'any 1978, es va començar a aplicar la política penitenciària de concentració (predispersió, però agrupant preses polítiques a presons com Herrera de la Mancha). A partir de 1989, sota el pretext oficial de la manca d'espai per a les preses - fonamentalment d'ETA, però també d'altres organitzacions - i amb la intenció de desestructurar la força i la resistència dins les presons on convivia conjuntament, es va aplicar la política penitenciària de dispersió. Com explica Patricia Cordo, del col·lectiu de solidaritat i suport a les preses polítiques gallegues Que Voltem para a Casa: "La dispersió es una vulne-

ració dels drets humans que busca -fora de la llei- venjança. Busca un càstig social pel fet de tenir una companya o familiar presa per motius polítics".

Segons el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics aprovat per l'ONU i el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, l'empresonament d'una persona s'ha d'efectuar a la presó més propera a la seva llar. No obstant això, tant l'Estat espanyol com el francès vulnereu aquest dret amb les preses polítiques.

Impacte en les famílies

Tenir una persona presa vertebrava la vida de les seves familiars a nivell emocional, temporal i econòmic. La dispersió maximitza tots els efectes de la reclusió. A la persona presa, l'aïllen i la desterren emocionalment i socialment del seu entorn per desarrelar-la de la seva cultura i la seva quotidianitat. A les famílies i les amitats, les condemnen a fer un sobreesforç obligant-les a assumir els costos econòmics derivats de la llunyania de les presons.

Cada setmana, la persona presa té dret a rebre una visita de 40 minuts, per la qual cal recórrer grans distàncies. En el cas de les famílies de preses basques recluses a l'Estat espanyol, el desplaçament suposa entre 190 i 1.100 quilòmetres; a l'Estat francès, de 234 a 1.080. En aquest darrer cas, també cal comptar-hi les preses catalanes Dolores López -Lola- i Marina Bernadó, les famílies de les quals han de recórrer entre 1.019 i 1.063 quilòmetres. Així mateix, les preses gallegues s'enfronten a una distància de 237 a 674 quilòmetres per cada visita.

Perdre la vida a la carretera

Les hores de viatge per carretera generen angoixa, malestar i nervis a les familiars, factors que, juntament amb el cansament -sovint acaben de sortir de la feina-, poden ocasionar accidents de trànsit. Etxerat, associació de familiars i reunits de persones exiliades, deportades i preses polítiques basques, n'ha comptabilitzat 267. A més dels danys físics i psíquics que poden produir els accidents, les famílies s'han d'enfrontar a pèrdues materials, econòmiques i, fins i tot, laborals (per exemple, una baixa mèdica deguda a les seqüeles acaba en acomiadament). La carretera ja s'ha endut dues familiars gallegues i setze basques en tots aquests anys de polítiques de dispersió.

Després del viatge d'anada, quan les familiars arriben a la presó, s'enfronten a tractes vexatoris a causa de l'aplicació del protocol dels Fitxers d'Informació d'Espècial Seguiment (FIES) 3. Això es pot traduir en escorcolls corporals, registres de les pertinences, intervencions de cartes, etcètera, procediments que comporten una manca d'intimitat que impacta especialment en les persones grans i la mainada.

L'Estat espanyol concedeix un vis a vis familiar i un altre d'intim, tots dos d'una hora, mensualment. En teoria, també es permet un vis a vis de convivència una vegada al mes perquè hi assisteixin les menors de deu anys; a la pràctica, però, només

Continua a la pàgina següent >>>

>>> Ve de la pàgina anterior

es facilita cada dos o tres mesos. A més, no hi ha reagrupament horari, encara que es vulguin visitar dues preses d'una mateixa presó, per "no facilitar el contacte".

En el cas de l'Estat francès, les condicions canvien. Per a les preses preventives (fins a sis anys), les visites són de 30 minuts, acumulables en visites dobles o triples, però havent de sortir i entrar en lapsos d'una hora i mitja. Per tant, per tenir una visita triple, hi has de passar tot el dia. Per a la resta de persones preses, les visites són més llargues i normalitzades. Moltes vegades, no hi ha vidres de separació als locutoris. En canvi, no es recull el dret de mantenir cap vis a vis.

Per facilitar el transport, Etxerat i el col·lectiu de furgonetes solidàries Mirentxin viatgen setmanalment a l'Estat francès, Andalusia, Castella, el País Valencià i Múrcia. Davant la manca de places, es dona prioritat a les visites de vis a vis. Per aquesta raó, sovint es fan combinacions de transports (trens, busos i cotxes).

El desplaçament que han de fer les famílies a causa de la dispersió també suposa un cost econòmic important. Com apunta Sare, col·lectiu pels drets humans i l'apropament de les persones preses basques, partir des d'Euskal Herria cap a les presons situades a una distància intermèdia equival a uns costos mensuals aproximats de 1.637 euros, mentre que les famílies de les preses gallegues n'assumeixen entre 250 i 1.000. En el cas de l'Estat francès, el viatge s'encareix i comporta entre 1.340 i 1.475 euros mensuals. Per a moltes altres preses que es troben a més de 1.000 quilòmetres de les seves famílies, com la catalana Lola López, les despeses encara són més elevades.

200 euros per família

Segons Etxerat, a tot això, cal afegir-hi les despeses que suposen la higiene i l'alimentació. Mensualment, a les preses, se'ls proporcionen alguns elements com quatre rotllos de paper de WC, un tub de pasta de dents, un pot de lleixiu, un lot de coberts de plàstic, sis condons si s'és home o compreses si s'és dona. Dos cops a l'any, també se'ls subministra una esponja, una pinta i un got de plàstic.

Però hi ha altres productes bàsics, com ara bosses d'escombraries, xampú, baietes, segells, bolígrafs o papers, que no es cobreixen i que han de pagar les famílies de les preses. També s'han de costejar aliments com els làctics, el cafè o els embotits perquè, com apunta Jaiki Hadi, associació formada per metgesses, psicòlogues i psiquiatres que ofereixen assistència a persones víctimes de la violència política a Euskal Herria, l'alimentació de la presó és escassa i greixosa i presenta carencies vitamíniques, fet que provoca malalties. A més, cal afegir-hi les trucades, xifrades en 40 euros al mes. Aproximadament, es necessiten 200 euros mensuals per mantenir una persona a la presó. En un context de crisi, l'entorn social de la presa pateix un càstig afegit i precaritzador.

Per acabar amb aquesta sagnia econòmica, per facilitar l'acostament de les persones preses a les instal·lacions més properes als seus domicilis familiars i, en definitiva, per eradicar la política de dispersió, el segon dissabte de gener de cada any té lloc una marxa massiva a Bilbao i Baiona. El respecte als drets de les persones preses és la reivindicació que encapçala aquesta manifestació. ◀

Fotografies de familiars de preses polítiques basques que pateixen els efectes de la dispersió / JOSU TRUEBA LEIVA (BOSTOK PHOTO)

Marc legal de la política antiterrorista

L'any 2003, es va promulgar la Llei orgànica 7/2003 amb l'objectiu de precisar el compliment ple i efectiu de les penes per delictes de terrorisme. L'article 76 d'aquesta llei estableix l'augment de la pena màxima per a les persones acusades de terrorisme de 30 a 40 anys. Així mateix, encara que habitualment qualsevol persona que hagi comès un delicte ingressa a la presó en règim de segon grau, la política antiterrorista classifica automàticament les persones acusades de terrorisme al primer grau.

La impossibilitat de l'avançament de la llibertat condicional és un altre dels perjudicis que han de sofrir les persones condemnades per delictes de terrorisme. Segons Etxerat, per a aquestes persones, "els beneficis penitenciaris es calcularan sobre la base del nombre total d'anys imposats en la condemna, motiu pel qual el gaudi de la llibertat condicional resulta poc realista per a qualsevol persona condemnada per múltiples delictes de terrorisme, que poden acumular condemnes de centenars d'anys de presó".

La llibertat condicional esdevé encara més quimèrica després de l'aplicació de l'anomenada *doctrina Parot*. Això va suposar que la reducció de penes per beneficis penitenciaris no s'efectués sobre el màxim d'anys de compliment, sinó sobre la pena total imposada, cosa que invalidava aquests beneficis.

Nekane Basauri 66 ANYS

El proper mes de març far 24 anys que visita el seu marit a diferents presons de l'Estat espanyol i francès. Actualment, compleix condemna a Alacant –a 750 quilòmetres del País Basc– i inverteix més de 250 euros cada vegada que el visita. Per a ella, la dispersió significa allunyar-te tant com sigui possible de la persona que t'estimes per evitar que puguis visitar-la i donar-li suport. Un divendres al mes, inicia el seu viatge al País Valencià a les tres del migdia i no torna fins diumenge a les onze de la nit. Passa cinquanta-sis hores fora de casa per fer una visita que tan sols en dura tres.

Nekane, que fa 42 anys que manté la relació amb el seu company, afirma: "A mi, em van empresonar amb ell i, fruit de la dispersió, van condicionar la meua llibertat familiar, econòmica, social i laboral". Destaca la complicació d'organitzar els des-

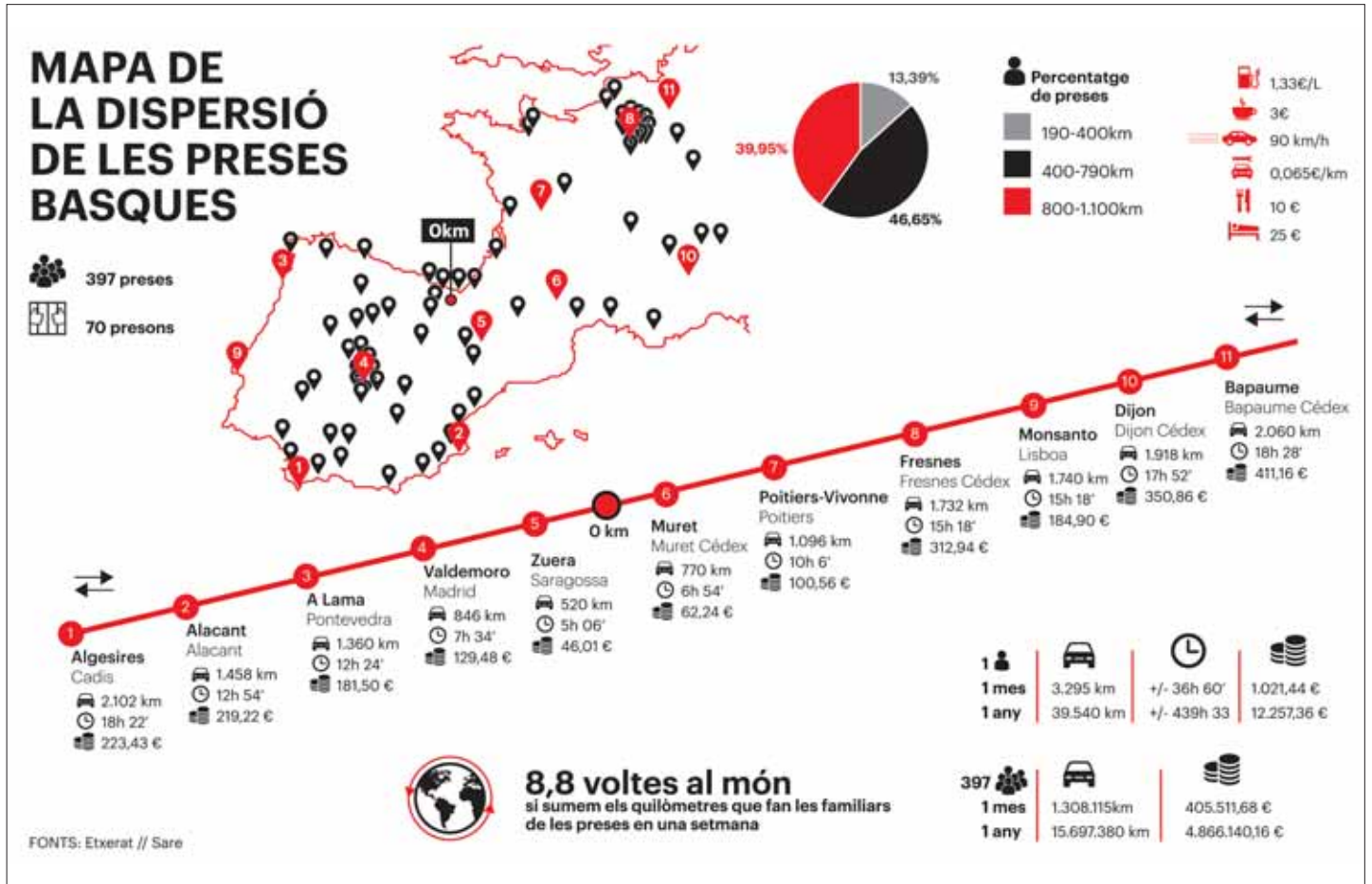
plaçaments i recorda "el risc per la vida que comporten els viatges per carretera en condicions de cansament i estrès".

L'objectiu de la dispersió es aïllar el reclus del seu entorn i els seus orígens; així doncs, el càstig és doble: contra ell i contra les famílies i les amistats. Nekane afirma que la dispersió "fa mal, però enforteix les conviccions" i creu que el fet de "respectar les seves pròpies lleis donaria credibilitat als estats espanyol i francès i posaria automàticament fora de les presons la majoria dels empresonats actuals", en al·lusió a les preses malaltes, l'acumulació de penes i el compliment dels decrets europeus en aquesta matèria.

"Aquesta política perpetua la venjança de qui no admet les seves responsabilitats en el conflicte que sagna la nostra nació", afirma rotundament. Es mostra convincent quan

defensa que "fa falta voluntat de resolució" per part d'uns estats que "fa molts anys que mercadegen amb el conflicte basc a través d'empreses de protecció, intercanvi de presos, etcètera".

Aroa Lasa 31 ANYS

El seu company està pres a Fresnes (París), a 821 quilòmetres del País Basc. Després de dos anys i quatre mesos fent visites a la presó, defineix la dispersió com "una mesura excepcional que s'aplica únicament als presos i les preses polítiques". Pensa que els objectius d'aquesta mesura són "aïllar el pres, despolititzar la seva lluita i minar-lo psicològicament".

Aroa gasta aproximadament 300 euros cada tres setmanes per anar a visitar la seva parella. Actualment, està de baixa per maternitat i, cada vegada que es desplaça a París, hi va un dia abans de la visita i en torna el dia següent. Passa cinc dies fora de casa per fer dues visites de 45 minuts durant tres dies. Cada dia de visita, passa prop de quatre hores dins la presó, entre controls d'accés i sales d'espera. Els dissabtes, les visites són de tres sessions de mitja hora i les obliguen a sortir i tornar a entrar i a passar per l'arc de control tres vegades. Aroa i la seva filla Sua viatgen en tren fins a París, un trajecte que dura sis hores, però, per traslladar-se de París a Fresnes, han d'agafar dos autobusos i el

viatge s'allarga una hora i vint minuts més. Relata que, dos dies després de tenir la seva filla Sua, "estava recorrent jutjats i comissaries perquè li concedissin el permís de visita". "Van ser moments durs", explica. La petita tenia dinou dies quan va viatjar per primera vegada a conèixer el seu pare. "Té quatre mesos i ja ha recorregut més de 8.200 quilòmetres".

Xosé Luís Santos 63 ANYS

El seu fill viu reclòs a Dueñas, província de Palència, des de fa més d'un any. Ara, ha de recórrer 450 quilòmetres per poder visitar-lo, però abans l'anava a visitar a la presó d'Aranjuez. Calcula que, durant els darrers quatre anys, ha invertit prop de nou mil euros per veure el seu fill i afirma que la dispersió és "una manera de condemnar la família i les amistats de la persona presa".

Xosé creu que, si el seu fill estigués prop de casa, podrien solucionar "qualsevol problema que es presentés". Actualment, han d'estar pendents de qui el visita els dies establerts per la presó per "fer-li arribar qualsevol cosa i, de vegades -diuen- es tracta de persones que viuen lluny de nosaltres".

Xosé afirma que, en els casos que coneix, "la dispersió no aconsegueix aïllar completament la persona, perquè es creen llaços afectius sòlids, sense competitivitat". Honestament, afirma: "Les relacions d'amistat del meu fill i dels casos que coneix són més autèntiques que les dels jutges que els condemnen". Tanmateix, assegura que, "si el que

pretenen és demostrar que l'Estat espanyol és molt cruel, ho aconsegueixen".

Després de les darreres eleccions generals, diu Xosé: "Si hi ha un canvi al poder executiu i els que governen es diuen desquerres, no tenen cap excusa per no acabar amb la dispersió i també amb altres règims especials.

Presoners corsos: de l'exili a l'auxili

Les famílies dels reclusos de l'illa sota administració francesa malden per posar fi a una justícia d'excepció que els castiga de manera implacable i lacerant

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

Eric Marras està complint una condemna de vuit anys a la presó de Fleury-Mérogis, el principal centre penitenciari francès, situat al sud de París. El jove militant cors, detingut el març de 2011 i que va estar quatre anys reclòs abans de ser condemnat, ja ha participat en diverses protestes contra la penosa situació d'insalubritat en què es troben les cel·les del centre i contra el règim de visites que ha d'afrontar la seva família. Per denunciar-ho, a mitjan juny, va organitzar un dejuni amb els seus companys corsos Cedric Courbey, Xavier Ceccaldi i Laurent Susini, al qual es van afegir els presoners bascos confinats a les mateixes instal·lacions.

Segons explica la família, visitar Eric Marras comporta una autèntica cursa d'obstacles. Fleury-Mérogis, la presó més gran d'Europa, es troba a 1.100 quilòmetres de Còrsega. Cada desplaçament en avió fins a l'aeroport de París-Orly suposa, pel cap baix, 500 euros per persona. A aquesta despesa, s'hi ha d'afegir el trasllat al centre penitenciari, ubicat a 200 quilòmetres de la capital francesa, i el cost de romandre un parell de nits en un hostel als afores de la ciutat. Quatre àpats per persona i altres imprevistos, com els accidents, els escorcolls o la denegació d'accés a la presó, converteixen la visita en un càstig sense parangó per a la família del reclus. "Resulta molt difícil organitzar visites pels que venim de Còrsega", explica l'Associació Sulidarità. Nascuda l'any 1998, Sulidarità coordina les famílies dels presoners polítics corsos, acusats d'atemptar contra interessos de l'Estat francès a la petita illa del Mediterrani, on fa dècades que diversos sectors reclamen el dret de tenir més sobirania, l'autodeterminació o la independència.

Aïllament per decret

Eric Marras és un dels setze reclusos corsos empresonats a França, set dels quals compleixen penes superiors als deu anys.

A Fleury-Mérogis, n'hi ha quatre; la resta romanen dispersats a Arles, Toulon, Poissy, Fresnes, Villepinte i Moulin-Yzeure. Per arribar-hi, les famílies han de recórrer milers de quilòmetres i superar obstacles legals que constitueixen una violació flagrant de la integritat i la dignitat humanes. Així ho recorda Sulidarità, que afirma que la llei de presons francesa i el Tribunal Europeu de Dret Humans estipulen el dret de les persones preses a ser visitades un cop per setmana, de manera que qualsevol impediment d'aquest i altres principis suposa un patiment físic i psíquic per les persones recluses i el seu entorn.

No només són els presoners qui denuncia les penúries per les quals han de passar les seves famílies. En una concentració convocada el desembre passat a Ajaccio, la capital de l'illa, membres de Sulidarità i Corsica Libera van reclamar un canvi de la política penitenciària de l'Estat francès davant el tribunal de justícia. Aquesta petició ja s'havia plantejat l'estiu passat, quan 170 organismes i entitats de la societat corsa, entre elles la mateixa l'Assemblea Nacional, van traslladar al conseller territorial la demanada expressa per procedir a l'amnistia i trobar un desllorigador que permetés un tracte digne als reclusos.

Venjança sota xantatge

Ara per ara, no sembla que la situació estigui a prop de resoldre's. Lluny d'estudiar l'acostament i l'amnistia dels presoners, el govern de París s'inclina per utilitzar el col·lectiu com a moneda de canvi per condicionar les reivindicacions de l'independentisme cors. Les famílies n'han sortit especialment perjudicades.

Així, per exemple, les visitants d'Eric Marras han vist endurides les condicions de les seves trobades. "Fins ara, podíem veure'l durant 30 minuts, però, amb la darrera regulació, ens han reduït el temps a quinze minuts", denuncien. "Arran de les vagues i les accions de protesta, l'Estat ha optat per una actitud injusta i incomprensible". També s'ha reduït el nombre de visites que pot fer la família al reclus: han passat de quatre a dues al mes.

En el cas de Marra i la resta de confinats a Fleury-Mérogis, els permisos estan desfasats respecte als horaris dels vols de

170 organismes i entitats de la societat corsa van demanar l'estiu passat un desllorigador que permetés un tracte digne als presos polítics

Lluny d'estudiar l'acostament a centres més propers, el govern de París utilitza el col·lectiu com a moneda de canvi per condicionar les reivindicacions independentistes

L'entorn dels reclusos es manifesta contra l'allunyament penitenciari / CORSICA INFURMAZIONE

Còrsega, cosa que incrementa el cost econòmic i les dificultats perquè les famílies puguin visitar-los. Igualment, s'ha entorpit la feina dels advocats, fins a l'extrem que els lletrats han de buscar maneres per sufragar el transport i l'allotjament addicional que provoca l'enduriment de la política penitenciària. "Per acabar amb aquest turment, exigim que es restauri la periodicitat de les visites i que es faciliti el treball dels lletrats", indiquen les famílies.

La disjuntiva corsa

Confiant poder revertir la situació, la Lliga dels Drets de Còrsega i altres autoritats de l'illa es van entrevistar amb representants del ministeri francès el juny passat. Els exigien l'apropament dels presoners als dos centres penitenciaris de Còrsega, Borgu o Casabianda, on hi ha espai suficient per acollir-los sense alterar el funcionament de la presó. "Aquesta situació s'hauria d'haver resolt aplicant la mateixa llei francesa", diu l'associació Sulidarità, segons la qual, amb l'actual reglament a la mà, es podrien tenir tots els presoners a l'illa i decretar l'arrest domiciliari per a quatre d'ells: Petru Paoli, Stefanu Tomasini, Paul Contandini André i Jean Pascal Cesari.

En aquest sentit, les organitzacions aposten per coordinar-se a fi que s'acabi l'"autisme administratiu" que, a parer de la Lliga dels Drets de Còrsega, impedeix que l'Estat francès mostri un mínim respecte vers els drets humans. "Ens caldrà enfortir els canals i pressionar l'Estat perquè restableixi un diàleg honest sobre la base d'una sortida al contenciós cors, després que el 2014 el Front d'Alliberament Nacional de Còrsega (FLNC) decretés la seva aposta per les vies exclusivament polítiques". En la mateixa línia, Sulidarità espera que la postura de l'Autoritat Territorial sobre els drets de Còrsega i els excel·lents resultats electorals obtinguts per Corsica Libera a l'illa permetin abordar una llei d'amnistia promptament. Mentre això no succeeix, la qüestió dels presos i les seves condicions esdevé una ferida insuportable, de la qual les famílies de Marras i de la resta de presoners pateixen la part més injusta. ◀

"Aquesta situació s'hauria de resoldre aplicant la mateixa llei francesa", diu l'associació Sulidarità, segons la qual tots els presoners podrien complir les penes a l'illa

La postura de l'Autoritat Territorial sobre els drets de Còrsega i els excel·lents resultats electorals obtinguts per Corsica Libera poden permetre que s'abordi una amnistia

El vergonyós cas d'Hèctor Casimiri

Les famílies dels presoners corsos han d'esquivar nombrosos inconvenients. Un d'ells és el cost econòmic de desplaçar-se a França per visitar-los. L'altre és la nul·la condempnació amb què París tracta les qüestions humanitàries. N'és testimoni Dominique Casimiri, detingut el 2003 com a integrant del FLNC-UC i que, durant els deu anys de captiveri, va romandre a diferents presons parisenques en règim d'aïllament o sota vigilància policial.

En el transcurs del seu períple, l'administració francesa li va negar la protecció, tot i haver estat agredit al pati de la presó de Fleury. Tampoc no se li va permetre rebre la visita del seu pare, Hèctor, afectat per una greu malaltia psíquica. Malgrat els informes dels seus metges i advocats, l'administració ho va rebutjar repetidament sense donar cap motiu per fer-ho. Aquesta circumstància va agreujar la malaltia del progenitor, afectat per una discapacitat del 80%, que va haver de ser tractat amb psicotròpics pel patiment que li ocasionava no tenir contacte amb Dominique.

Privat de veure el fill fins que aquest obtingués la llibertat, el cas d'Hèctor Casimiri va aixecar les protestes del moviment nacionalista cors, que durant aquell període va organitzar diversos actes que van transcendir l'opinió pública francesa. Mentre passava això, la Lliga dels Drets Humans i l'Associació Sulidarità van impulsar una campanya de solidaritat amb els Casimiri i, a Borgu, la petita població de l'Alta Còrsega on viu la família, el veïnat es va mobilitzar per denunciar el càstig que pateix l'entorn dels presos.

Les que netegen els hotels... a preu de saldo

Centenars de cambreres de pis s'organitzen a través d'un grup de Facebook, Las Kellys, per explicar les pèssimes condicions laborals que pateixen. Denuncien que alguns empresaris s'enriqueixen a costa de la seva salut

Jesús Rodríguez
@albertmartnez

Passar una nit al luxós hotel Mandarin de Barcelona suposa un desemborsament d'entre 300 i 400 euros. D'aquests diners, la cambrera de pis amb prou feines en rep un 1%

Aquest col·lectiu suma entre un 20% i un 30% de la plantilla dels establiments turístics. Prop de la meitat treballen a les Canàries, Catalunya i les Illes Balears

Entrar a l'habitació d'un hotel i trobar les tovalloles plegades i netes, les pastilles de sabó al seu lloc, els llençols i el cobrellit sense una sola arruga, mampares i rajoles de la dutxa sense rastre de calç i el comandament a distància del televisor a la tauleta de nit, tot ben ventilat, sense males olors. Quant de temps trigaríem a deixar així el nostre pis? Una cambrera d'hotel ho ha de fer en poc més de quinze minuts. Tant se val si es tracta d'una cambra amb dos o amb quatre llits i no es té en compte si l'habitació va ser l'última etapa d'una nit eixelebrada de turisme de borratxera.

Les cambreres de pis són el darrer esglaó laboral d'un negoci que mou milers de milions d'euros, però els beneficis del qual s'acumulen en unes poques mans. A tall d'exemple, passar una nit al luxós hotel Mandarin del passeig de Gràcia de Barcelona suposa un desemborsament d'entre 300 i 400 euros. D'aquests diners, la cambrera de pis amb prou feines en rebra un 1%. Així doncs, se'ns planteja un nou rept

relació amb el turisme: no només repensar el model arran de l'impacte negatiu que comporta en la convivència i el preu de l'habitatge dels barris més afectats, sinó també per la distribució injusta dels beneficis que genera.

Fins fa uns mesos, les dones que escombren, freguen i fan els llits dels hotels de l'Estat espanyol vivien aquesta explotació laboral en silenci. Però ara se senten més alliberades. Gràcies al grup de Facebook Las Kellys, que agrupa més de 600 cambreres de les principals zones turístiques, han perdut la por de parlar. Algunes encara ho fan sota l'anonimat -per temença de perdre el seu lloc de treball-, però d'altres -sobretot les sindicades- donen la cara i parlen sense embuts. L'impuls va arribar de la mà d'una campanya global de la Regional Latinoamericana de la Unió Internacional de Treballadors de l'Alimentació (UITA) i del centre d'investigació i comunicació Alba Sud. Un membre d'aquest centre, l'especialista en turisme Ernest Cañada, ha entrevistat desenes de cambreres i ha presentat els seus testimonis al llibre *Las que limpian los hoteles*.

Entre un 20 i un 30% de la plantilla dels establiments turístics són cambreres de pis. Segons l'Enquesta de Població Activa de 2014, la comunitat de netejadores se situava en

Qui s'enriqueix amb l'externalització?

Els empresaris que treuen rèdit de les pèssimes condicions laborals als hotels tenen noms i cognoms. Hi trobem les grans famílies adinerades de sempre. Darrere societats mercantils com Constant Recursos Humanos SL, Optima Facility SL, Grupo Eulen SA o Acciona Facility Services SL, s'hi amaguen grans personatges de l'oligarquia. Constant, per exemple, és una de les companyies líders de l'ex-

ternalització de la neteja d'habitacions hoteleres. El fundador d'aquest conglomerat va ser Javier Aguilar Pedrerol -mort l'any 2005-, que va traspasar el negoci als seus fills i nebots. La família Aguilar ha estat lligada durant dècades a la direcció del FC Barcelona i l'exapoderat de Constant va ostentar la vicepresidència econòmica del club com a mà dreta de Josep Lluís Núñez i Navarro. Ignasi Casamada, empresari

de Cornellà de Llobregat, ha fincat la seu central d'Optima als Emirats Àrabs Units, un racó del planeta sense drets laborals de cap mena. El seu objectiu és expandir-se a Qatar i l'Àrabia Saudita. L'empresa gestiona el treball temporal i a temps parcial d'establiments com el Sheraton o el Hilton d'Abu Dhabi i, a Catalunya, s'encarrega de la neteja i la seguretat del complex d'oci Port Aventura i de nombrosos hotels

costaners. En l'àmbit estatal, darrere d'Eulen, hi trobem dos germans de Jaime Mayor Oreja, exministre de l'Interior del govern de Jose Maria Aznar. El president d'Acciona és Ramon Jiménez Serrano, un dels capítosts d'ACS, la constructora que apareixia als papers de Bárcenas com una de les empreses que finançava il·legalment el Partit Popular. Tots els grans empresaris del sector són homes.

Fer vuitanta llits en una sola jornada laboral, dia rere dia, pot comportar diversos tipus de dolors i lesions

una forquilla d'entre 65.000 i 96.000 persones al conjunt de l'Estat espanyol, amb una concentració més gran a les Canàries (20.000), Catalunya (15.000) i les Illes Balears (13.000). Històricament, les condicions laborals del sector havien millorat després de dues etapes de lluita. A començaments dels anys 80, les netejadores d'hotels van protagonitzar grans manifestacions i, el 1992, coincidint amb la fita olímpica, una vaga general a l'hostaleria va portar a l'establiment de l'Acord Laboral d'Hostaleria de l'Àmbit Estatal. A partir d'aleshores, la categoria de personal de pisos va quedar enquadrada i reconeguda en la categoria d'oficial de l'hostaleria i la remuneració

ció va ser fixada en un sou net d'uns 1.000 euros mensuals. Des de llavors, però, ha plogut molt.

Les companyies hoteleres multinacionals utilitzen experiències de precarització adquirides en marcs legals més propicis o permissius -sobretot a l'Amèrica Llatina- per "atacar les condicions de treball" a Catalunya i l'Estat espanyol, segons denunciïn Jose Maria Martínez i Miguel Angel Cilleros, secretaris generals de la Federació de Serveis de CCOO i UGT, respectivament. L'externalització laboral de les tasques de les cambres de pis ha servit perquè empreses de treball temporal n'assumissin la gestió i arrabassessin el ventall de drets aconseguits a cop de protesta. Les noves netejadores reben una retribució que ronda els 700 euros mensuals, són contractades de manera eventual i, en molts casos, a temps parcial. Les més antigues, amb contractes fixos discontinus, treballen durant la temporada alta i subsisteixen la resta de l'any amb prestacions d'atur, ajudes socials o el coixí econòmic familiar. Les reformes laborals del PSOE i el PP, amb el suport de CiU, faciliten els abusos de la patronal i situen les cambres sota l'amenaça permanent de perdre la feina. També augmenta la competitivitat entre elles.

Apoderament i salut

Un dels factors que han impulsat les cambres a fer un pas endavant és la comprovació que els problemes de salut que pateixen no són casos aïllats. Haver de fer vuitanta llits en una sola jornada laboral, dia rere dia, pot comportar dolors d'esquena, clatell, genolls i lumbars i, en alguns casos, seqüeles greus. L'estrès amb què són obligades a treballar fa que es donin cops a les cames i que els morats i les raspadures siguin habituals. Una de les problemàtiques més habituals és l'aparició d'hèrniies, amb les conseqüents intervencions quirúrgiques. Els quiropràctics aconsellen que facin la feina de genolls per evitar doblegar l'esquena, però això és incompatible amb la cursa contrarellotge a la qual estan sotmeses. Si no arriben a un mínim de llits i habitacions, poden ser amenaçades amb l'acomiadament.

A través del grup Las Kellys, les seves membres han posat en comú aquests problemes de salut i les teràpies per alleujar-los, però, sobretot, han aconseguit un espai de coordinació per compartir experiències en la denúncia d'abusos laborals. Sumen algunes victòries recents, sobretot a l'hora d'aconseguir que Inspecció de Treball faci visites als hotels i comprovi les condicions en què treballen. Un primer pas per revertir la situació. ◀

El col·lectiu de cambres d'hotel va aconseguir una millora de les seves condicions laborals l'any 1992, gràcies a una vaga general al sector de l'hostaleria

Les darreres reformes laborals han afavorit la contractació de personal eventual; ara, les noves netejadores treballen sota unes condicions encara pitjors que les veteranes

Licitacions sota sospita

Les grans firmes de la neteja aconsegueixen milions d'euros fruit de les adjudicacions públiques, de vegades mitjançant procediments irregulars. Dos casos han saltat a les pàgines dels diaris els últims anys. El sumari del cas Pretòria, que investiga Bartomeu Muñoz -exalcalde de Santa Coloma de Gramenet- i Luis Garcia -exdiputat del PSC- per presumpta corrupció, inclou un episodi que esquitxa l'empresa Limasa. Manuel Carrillo, conseller delegat de l'adjudicatària, hauria abonat 6.480 euros a l'exbattlle colomenc per aconseguir informació privilegiada de la licitació del contracte de neteja.

Les empreses del Grup SERHS també han quedat sota sospita. Aquest hòlding de negocis, creat i liderat pel polític convergent Ramon Bagó, rebia adjudicacions de serveis de neteja a centres de salut integrats al Consorci Hospitalari de Catalunya quan Bagó encara ocupava càrrecs al consell d'administració d'aquest organisme. És a dir, s'adjudicava serveis a si mateix. Així ho van denunciar els grups parlamentaris de la CUP-AE i l'ICV-EUiA durant la legislatura passada, en el marc de la comissió del Parlament de Catalunya creada per investigar el cas Pujol i altres presumptes episodis de corrupció.

ENTREVISTA EULÀLIA CORRALERO, CAMBRERA DE PIS DE LLORET DE MAR I IMPULSORA DE 'LAS KELLYS'

“Hi ha algú que s'està fent d'or a costa de la nostra salut”

Laia Soldevila*
@Laia_Soldevila

Fa més de 30 anys que Eulàlia Corralero és cambrera de pis a Lloret de Mar. Té un caràcter guerrer i, tot i que sempre ha denunciat la precarietat laboral de la seva feina, no ha estat fins fa pocs mesos que la seva veu ha començat a prendre força pública. Corralero és una de les vint-i-sis cambreres de pis entrevistades pel membre del centre d'investigació Alba Sud Ernest Cañada a *Las que limpian los hoteles* (Ed. Icaria, 2015). Aquest llibre posa el focus sobre una realitat invisibilitzada arreu del món: la situació laboral de les dones que fan feines de neteja als hotels.

Vas arribar a Catalunya quan tenies setze anys... Vaig venir d'Extremadura per començar a treballar en un hotel. Estava més ben pagada i la gent em mirava millor que quan feia de minyona a Plasència. Els clients eren molt simpàtics i respectuosos. L'ambient t'obria al món. Podiem fer diners i portar els nostres fills a la universitat. Vaig començar com a cambrera de menjador perquè m'agradava més el tracte amb els clients. Després, em va passar el mateix que els passa a totes a Lloret de Mar: quan tens els fills, et fas cambrera de pisos. No ens agrada, però l'horari és molt bo -de set del matí a tres de la tarda- i pots estar tota la tarda amb els teus fills. Quan els nens són petits, ja ens va bé. És un treball molt dur, però aguantes. Quan els fills es fan grans, voldries canviar, però ja no pots.

Què ha canviat, a la teva feina, des de llavors?

Abans feiem divuit habitacions d'un mateix pis; ara fem moltes més habitacions i solen estar repartides. Et poden tocar fins a 24 habitacions situades a diferents pisos i t'has de moure molt. A més, hi ha molts hotels que s'han reformat amb coses boniques i modernes, però no han tingut en compte que tot això s'ha de netejar. Han posat mampares a les dutxes -que porten molta feina-, mobles on queden marcades totes les ditades o uns llits que pesen molt i que hem de moure per netejar. També fem les

zones nobles: la recepció, el menjador, l'entrada, etcètera. Jo no he canviat de feina perquè, per a mi, és vocacional, m'agrada fregar. Voldria netejar millor i poder parlar amb els clients.

Amb la crisi, a més, també han empitjorat les vostres condicions laborals.

Ara, els hotels ens agafen en funció dels clients que tenen. Abans, estàvem contractades sis mesos, sí o sí. Teníem temps de fer un treball a fons, no com ara, que només fem el dia a dia i ben just. Continuem tenint un contracte fix-discontinuu, però treballem en funció de la clientela que tingui l'hotel i durant els mesos que dura la temporada: després, ens fan fora. És veritat que, a diferència d'altres professions, nosaltres passem dos o tres mesos a casa, però els diners que cobrem no compensen gaire l'esforç físic. Abans, quan ens feien fora, teníem l'atur, però, des del famós *decretazo* del PSOE, només percebem una ajuda de 400 euros. Fa pocs anys, vam aconseguir que ens pugessin el sou fins als 1.000 euros, però vam passar molt temps cobrant-ne només 800. Abans, potser ens pagaven una mica millor els dies de festa, però ara els surt més a compte donar-nos el dia lliure i agafar una noia externa.

Cada vegada hi ha més cambreres de pis contractades com a eventuals, sovint a través d'empres multiserveis.

Aquestes noies no estan reconegudes com a cambreres, sinó simplement com a personal de neteja. Per tant, el seu sou és inferior. Elles fan les mateixes hores que tu, però potser cobren 200 euros menys. Els empresaris només les contracten per fer les habitacions, la qual cosa incrementa el nostre volum de feina: si abans hi havia cinc dones per fer les zones comunes, ara només n'hi ha tres. Si les eventuals no han acabat amb la ràtio d'habitacions encomanada, s'han de quedar i aquestes hores de més no els les paguen. Amb aquest panorama, les que estem millor som les fixes i les sindicades. Però, tal com està el pati, entrar en un hotel i sindicar-se sembla subversiu.

Precisament, tu ets afiliada a CCOO i delegada sindical.

Amb els sindicats, tinc anades i vingudes. Ells diuen: millor que no fixem les habitacions que heu de fer. I jo penso que, si no les fixem, ens en faran netejar més de les que podem fer. Jo em vaig afiliar a un sindicat perquè treballava en un hotel, vaig protestar i em van acomiadar. Vaig acudir a la direcció per dir que faltava una cambrera de pis i que cada dia feiem dues o tres habitacions de més. Llavors, algú em va parlar dels sindicats i m'hi vaig afiliar. Des d'aleshores, hem aconseguit moltes coses. A l'hotel on ara treballa, per exemple, no ens pagaven dies rojos i ara ho hem aconseguit. Això pel que fa a les fixes discontinues. Per les eventuals, no podem fer res... Si anem a demanar que els paguin més, potser ja no les contractaran. Les noies ho saben: sovint ens menteixen i diuen que han cobrat el que els correspon, però nosaltres sabem que no. Tenen molta por.

Consideres que heu estat un sector molt invisibilitzat?

Sí, perquè hem estat tot dones i amb poca formació. Poca formació, però no poca cultura, eh! La mentalitat de les dones més grans d'aquesta professió era pitjor perquè creien que no era una feina, que era com netejar casa seva. Moltes de les que tre-

ballaven llavors, com que les coses anaven bé, deixaven l'hotel i vivien del marit. Ara, moltes d'elles han hagut de tornar a treballar perquè el marit està a l'atur i elles volen cotitzar per tenir una bona pensió. Jo crec que les noies d'ara protesten més.

Las que limpian los hoteles, el llibre d'Ernest Cañada, no solament ha visibilitzat tots aquests problemes, també us ha posat en contacte.

Tota la vida havíem dit que la nostra era una feina dura i que no ens jubilaríem fent aquesta feina. Durant l'esmorzar, mentre ens passàvem els analgèsics o els ansiolítics -perquè totes patim estrès i tenim dolors musculars-, el tema de conversa era la nostra situació física i laboral. Però les converses no anaven més enllà, no fèiem res. Amb les externalitzacions, el tema va sortir a la palestra i van aparèixer veus per ajudar-nos. Arran del llibre de l'Ernest, ens vam posar en contacte i vam veure que els problemes que comentàvem entre les que ens coneixíem eren globals. Cadascú té el seu punt de vista en aquest assumpte, però les matemàtiques no fallen: si totes tenim les mateixes hèrnie, si totes estem operades dels mateixos llocs, si totes prenem medicaments, és per alguna cosa. Aquí hi ha algú que s'està fent d'or a costa de la nostra salut.

Us fan algun tipus de formació?

Fa 22 anys que treballa al mateix hotel. Només una vegada ens van fer un curs de postures ergonòmiques. Jo vaig ser de les que en va fer més cas i tot i així... Les recomanacions tampoc no ens funcionen gaire. Imagina't que fem 25 habitacions de dos llits. Són 50 llits. Si els fas de genolls, et fas malbé els genolls. A més, quan entres en una habitació i has de desfer i fer quatre llits, no tens ni temps d'agenollar-te: vas d'un llit a un altre corrent. Tampoc tenim formació sobre els productes químics que usem. Quan era més jove, hi havia companyes més grans que anaven al fisioterapeuta. Jo feia ioga i esport i pensava que no em caldria. Però, ara, ja hi vaig perquè, si no, no aguanto les contractures musculars.

De fet, les seqüeles físiques i psíquiques derivades de la vostra feina no són gaire reconegudes per empresaris ni metges.

Des que estic activa, m'he assabentat de moltes coses. Per exemple, que als que treballen en oficines els reconeixen les hèrnie lumbars com a malalties laborals i a nosaltres no. Fa poc, ens van reconèixer el túnel carpià, que abans es tractava com una baixa per malaltia comuna. Pensa que, durant l'agost, hi ha hotels que estan molt plens i pots arribar a treballar tot el mes sense cap dia de descans. Això genera molta tensió i ansietat. Jo mateixa tinc el cartílag desgastat i porto un genoll ortopèdic. Algunes vegades penso que, si no em donen feina als hotels, tampoc podré aguantar gaire més... Potser acabaré a l'economia submergida, cuidant alguna persona gran, com han fet algunes de les meves companyes.

Com veus el vostre futur?

Quan jo era jove, pensava que tindria feina tota la vida dins el món de l'hostaleria perquè, aleshores, fins i tot faltava gent i perquè les platges... no les poden deslocalitzar. I mira ara, estic treballant més que fa 30 anys i només per pagar impostos. Em fa pànic no arribar a la jubilació. Tinc moltes companyes que es queden a casa a cuidar els seus nés, encara que els quedi una pensió de poc més de 400 euros. És molt trist. La meva esperança és que alguns

Corralero va venir d'Extremadura per treballar als hotels catalans / EUGENI MASSEE

polítics ens puguin descomptar uns anys de feina. Això ho veig factible, però no crec pas que ens rebaixin el volum de feina. Molts empresaris no han fet reformes als seus hotels ni durant l'època en què els anava bé el negoci. I, ara, això es nota: les instal·lacions són velles i se'n ressenten. I els propietaris ho acaben pagant amb nosaltres. De tota manera, a partir del llibre i del grup de Facebook i Twitter que hem creat, Las Kellys, ens estem apoderant. Només demanem que se'ns valori, volem tenir una jubilació digna després d'haver treballat tants anys en aquesta professió tan dura. ◀

* Ampliació de l'entrevista publicada a Social.cat

“Des que estic activa, m'he assabentat de moltes coses. Als oficinistes els reconeixen les hèrnie lumbars com a malalties laborals, mentre que a nosaltres no”

Enrique de Castro, capellà i activista

“L’almoïna és la bufetada més gran que pot rebre una persona”

Enrique de Castro (Madrid, 1943) desprèn tanta humilitat com fermesa en la defensa dels seus principis. Durant quatre dècades, va ser el capellà de la parròquia vallecana de San Carlos Borromeo, que el cardenal Rouco Varela va voler tancar el 2007. Autor de llibres com *Dios es ateo*, de Castro va convertir la parròquia en un aixopluc per al jove de classe treballadora i migrant. Cedit el relleu al capellà Javier Baeza, l’avui jubilat Enrique conviu amb sis joves magribins a qui ha acollit fins que les circumstàncies millorin. El dia a dia passa entre citacions judicials i les tasques pròpies d’una llar nombrosa. Res de nou: aquest home bo i desconfiat de tot poder es manté fidel a la història de la seva vida.

Jordi Navarro
@jurge_ng

A bans de ser capellà, com t’imaginaves aquesta vida?

Era una idea religiosa. En aquella època, els nostres líders no eren polítics, sinó religiosos: els sants. El meu afany era ser bo, fer coses pels altres. Se m’havia ficat al cap la idea del pare Damià amb els leprosos.

Què diries als polítics que assisteixen a missa diària o llueixen mantellina i, alhora, apliquen retallades socials que afecten les classes populars?

El mateix que a qualsevol altra persona de l’Església. Des de les àrees de poder, és molt difícil fer res evangèlic. Quan el ministre de l’Interior -que diuen que és de l’Opus Dei i que combrega cada dia- justifica la matança d’onze persones a Ceuta per culpa de les pilotes de goma disparades per la Guàrdia Civil, només puc preguntar: quina relació té aquest home amb l’evangeli? Jo penso que no en té cap, de relació, però ell es diu catòlic.

Ministres com Fernández Díaz fan mal a l’Església?

Tot fa mal. Però el que produeix més mal és el poder de la mateixa Església. En particular, el Vaticà. L’Església no hauria d’haver estat mai un poder i no pot justificar el fet que encara ho sigui. Encara que hi hagi un papa bo i amb ganes -o això sembla-, res no canvia. Com l’escàndol de la Banca Vaticana.

Des d’allà dins, no s’hi pot fer res. L’Església, cal canviar-la des de baix. Si un papa arriba amb ganes d’escometre el repte, el primer que ha de fer és sortir del Vaticà. Que marxi a viure en un suburbi de Roma.

Quins exemples de valors cristians trobes avui dia?

Jo trauria la paraula *cristians*, perquè els valors no es bategen. Els valors són valors, els faci qui els faci. Durant una reunió del G-8, en una trobada de comunitats cristianes, es preguntaven: “Nosaltres, com a cristians, què hem de fer?”. I no és qüestió de posar-hi cognoms, sinó de pensar: “Nosaltres, com a persones, què hem de fer?”.

Un altres que també bategen els valors són els nazis del col·lectiu Hogar Social Madrid, que diuen que practiquen la solidaritat, però “només amb espanyols”.

Si cal ser espanyol per rebre-la, aquesta solidaritat ja fa pudor. A la parròquia on jo he estat tants anys, la de San Carlos Borromeo d’Entrevías, ens hi aplegàvem persones de diverses religions i pregàvem juntes. Durant la celebració, uníem les nostres mans els uns amb els altres. També els ateus i els agnòstics. Pregàvem el parenostre i tothom combregava. No hi havia cristians ni jueus ni musulmans. Tothom s’aplegava al voltant de la taula de la solidaritat. Un nano em deia: “Enrique, tu saps que jo sóc musulmà, però aquesta és la meua església”. La seva fe era l’islam, però estava en una comunitat de la qual tothom podia formar part. Un altre noi, també musulmà, va preguntar a un bisbe que va visitar la parròquia: “Per què vos-

FOTOGRAFIES DE L'ENTREVISTA:
ÁLVARO MINGUITO

tès, els caps de les nostres religions, ens fan creure que som enemics entre nosaltres?”.

Refaig la pregunta inicial: quins exemples de valors trobes, avui dia, que s'apropin a l'evangeli tal com tu l'entens?

Donaria exemples del món on m'he mogut durant aquests anys, de suport als joves del carrer, als immigrants i, ara, als refugiats sirians... Per a mi, acollir la gent que més ho necessitava, ja fos a cases particulars o a altres llocs, ha estat un dels valors més importants. A més, aquest suport no s'exercia de manera assistencialista i molts joves es convertien en militants de la seva pròpia causa. Avui dia, el suport contra els desnonaments o les lluites contra les retallades socials han contribuït a fer brollar valors que semblaven adormits, amagats. Ara, hi tornen a ser.

Tots aquests exemples provenen de la resistència al sistema.

Hi ha persones de dins el sistema que també formen part de la resistència. A la nostra societat, hi ha força exemples de Nicodem. Nicodem era un fariseu que es trobava amb Jesús d'amagat i mirava d'ajudar-lo, però sense que se n'assabentessin la resta de fariseus. És curiós, penso que, avui, s'ha identificat la lluita per la justícia amb ser un antisistema. A mi, m'han qualificat així moltes vegades. Doncs molt bé, sóc un antisistema. Però he col·laborat amb fiscals, jutges i, de vegades, fins i tot amb polítics, sempre per lluitar i denunciar situacions injustes.

D'ençà de l'any 2012, els cossos de seguretat de l'Estat han detingut 63 anarquistes arreu de l'Estat espanyol.

Un veí de Vallecas, Alfon, fa més de mig any que és a la presó per participar en una vaga general. Els anomenats antisistema són els nous màrtirs?

Màrtir significa testimoni. I és clar que són testimonis. Molts són perseguits tan sols per la seva protesta. Jo he vist persones que patien *canallades* només per lluitar contra autèntiques injustícies, perquè els han penjat culpes de les quals no eren responsables. Durant les jornades de lluita social *Rompamos el Silencio*, un dia que vam okupar la Borsa, ens van detenir. Recordo que el delegat del govern a Madrid em va trucar i em va dir: “Els okupes són la *kale borroka* a Madrid”. I jo li vaig contestar: “Vostè ha parlat amb ells? Que no mosseguen!”. A l'Assemblea de Madrid, la directora general de Serveis Socials ens va arribar a acusar de pro etarres. Es tracta de desprestigiar qualsevol tipus de lluita. La manera és establir vincles amb alguna cosa que generi rebuig social.

L'arquebisbe Cañizares ha celebrat eucaristies per la unitat d'Espanya. Penses que Déu se les haurà escoltat?

Per a mi, és un acudit. A més, Cañizares ja s'ha ridiculitzat ell mateix prou vegades. La darrera, amb el tema dels refugiats sirians, dient que no tots eren “aigua clara”. Jo puc parlar d'unitat, però tampoc batejar-la. La unitat d'Espanya, què és això? La unitat de la gent ha d'estar basada en el respecte. Des de l'evangeli, no es pot dir que cal assolir una unitat política d'un tipus o d'un altre.

Ho han repetit durant segles i encara continuen.

Depèn de quins sectors. Si parles amb membres de l'Església

“

Si un papa arriba amb ganes d'escometre el repte de canviar l'Església, el primer que ha de fer és sortir del Vaticà. Que marxi a viure en un suburbi de Roma

La unitat d'Espanya, què és això? La unitat de la gent ha d'estar basada en el respecte. Des de l'evangeli, no es pot dir que cal assolir una unitat política d'un tipus o d'un altre

”

“

L'evangeli no és compatible amb el capitalisme i menys encara amb un capitalisme groller en què els diners tenen valor per si mateixos. Jesús ho deia molt clar

S'ha d'ajudar qui calgui, però acompanyant-ho de lluita. Si jo ajudo algú necessitat, alhora, he de denunciar la injustícia. Això no ho fan les ONG

”

catalana, et parlaran de la independència. Molts dels fenòmens de lluita que vivim són provocats per la intransigència de l'adversari. Jo no prendré posició per un nacionalisme o per un altre. Aquest no és l'objecte de la meua reivindicació social, penso que hi ha moltes altres coses més importants per les quals lluitar.

L'evangeli és compatible amb el capitalisme?

No, en absolut. I menys encara amb un capitalisme groller, en què els diners tenen valor per si mateixos. Jesús ho deia molt clar: "No es pot servir Déu i els diners al mateix temps". Amb què donaràs la bona nova als pobres? Amb almoïna? L'almoïna és la bufetada més gran que pot rebre una persona. Això no vol dir que no s'hagi d'ajudar qui calgui, però acompanyant-ho de lluita. Si jo ajudo una persona necessitada, alhora, he de denunciar la injustícia. Això no ho fan les ONG, que són corretges de transmissió dels governs. Gran part del pressupost d'una ONG es destina a la seva pròpia infraestructura o a coses pitjors. Tots els actes que va fer Jesús van acompanyats d'una denúncia. Per això el van fer fora de tot arreu. Jesús va afirmar que no es pot canviar res des del poder.

No és irònic que una figura com Jesús hagi acabat vinculada a un poder com el de l'Església?

Les temptacions que va patir Jesús al llarg de la seva vida tenen relació amb el poder. No són temptacions sexuals o d'un altre tipus. És el poder: l'econòmic, el polític, el religiós. I Jesús el rebutja, perquè el poder mai no és el mitjà per assolir l'alliberament humà.

Les eucaristies de San Carlos Borromeo semblen més pròpies dels quàquers (una comunitat cristiana caracteritzada per l'igualitarisme, el pacifisme, l'activisme social i l'experimentació del cristianisme primitiu) o d'un col·lectiu de militància política.

Hi ha una diferència: en un col·lectiu polític, no hi ha una autoritat; cadascú s'expressa i, després, es recullen les conclusions

en una acta. En una assemblea al voltant de l'evangeli, hi ha una autoritat moral, que és l'evangeli.

Per què defenses que s'ha d'eliminar el sacerdoti?

És que no existeix. És una falsificació de l'evangeli i del Nou Testament. Jesús es va carregar els sacerdots i el temple.

Aleshores, quin sentit té continuar dins l'Església catòlica? Malgrat ser minoritaris, discursos com el teu no legitimen ni enforteixen la institució?

Pot ser. Jo m'ho he plantejat moltes vegades. Però segueixes evolucionant; cada dia descobreixes alguna cosa nova. Jo pertanyo a una família i no l'abandonaré. Trenco amb ella en molts aspectes, sens dubte. Però, per exemple, sóc espanyol i no marxo d'Espanya.

Ep, compte!

Tu ets català, molt bé (riu). Pertanyo a una Església a la qual dec molt. Per exemple, el coneixement de Jesús. Marxar? Que em facin fora. Cerco la vida de Jesús des dels inicis i arribo a la conclusió que hi ha dues esglésies: cal seguir la de Jesús o la de Constantí? Perquè el que tenim avui dia és l'Església de l'emperador Constantí, que va ser president del concili de Nicea. El dogma de la divinitat de Jesús l'imposa Constantí. Jo vaig més enllà: l'Església catòlica no és cristiana ni musulmana ni jueva. L'Església de Jesús és patrimoni de la humanitat. El poder s'ha carregat totes les revolucions. Jesús es va enfrontar a la jerarquia religiosa del seu temps i els va estampar a la cara: "Això no és així!".

Despullés Jesús de la seva pretesa part divina.

I tant. És que és una fotesa, una bajanada, dir que Jesús és Déu per naturalesa. Què significa això? Podem dir que Jesús i Déu es troben i es fonen en l'amor. D'acord, és una manera d'expressar-ho. Però, deixem les naturaleses a banda. Jesús era un home com qualsevol de nosaltres. Una de les expressions que més he escoltat al llarg de la meua vida ha estat: "És que Jesús era Déu; així, qualsevol pot!". Jo dic que cal baixar-lo del pedestal. A ell i a qualsevol. A mi, els sants.... Per no creure més en sants, només cal recordar San José Maria Escrivá de Balaguer (fundador de l'Opus Dei).

També defenses recuperar la fe en el seu sentit humà, no sagrat.

És que la fe és un element humà, no religiós. Creure en Déu no és fe, és creença. Fe és creure en allò que no veiem? Doncs, no. Precisament, tenir fe és creure en allò que sí que veiem. Confiar en la persona que coneixes. Un ateu pot tenir tanta fe o més que jo, que sóc creient. Un ateu que creu en la vida, en l'ésser humà, en la utopia, en la lluita o en la possibilitat de canvi té fe. I la seva fe és motor de la seva pròpia vida. A la utopia, Jesús l'anomenava el regne de Déu. Prendre junts el pa i el vi o el que hagi dut la gent. Ho celebrem els diumenges a la una de la tarda, però es pot fer un dijous al vespre en un bar o a casa xerrant i prenent una cervesa i recordant Jesús o

d'altres persones que, al llarg de la història, han lluitat per la mateixa causa. No hi ha cap més misteri.

Quedarà cap misteri si es prescindeix de tot allò accessori?
Durant els primers segles de cristianisme, la gent es reunia i sabia per què ho feia. La paraula *església* significa comunitat. Des que l'Església és un òrgan de poder, la gent també experimenta el canvi. I, durant segles i segles, la gent s'apropava a l'Església per autèntic terror, no per compartir el pa i el vi.

A tu no t'agrada Joan Pau II, però a Polònia és tot un heroi.
Normal. Jutjar és molt difícil.

No et demano un judici, tan sols una opinió.

La tasca de Joan Pau II va ser desastrosa. Continuo pensant que va ser contrari a l'evangeli de Jesús i a la seva bona notícia. No diferència entre bons i dolents, però sí entre els que segueixen un camí o un altre. I el camí de Jesús no és el del Vaticà. El moviment de Jesús és una taula on tothom pot seure. Això és patrimoni de la humanitat, no d'una Església.

Tornant al Vaticà: què caldria fer-hi?

Que desaparegués. I que el papa se'n vagi a viure a les barraques, als barris, amb la gent. A més, Francesc fa bandera d'això, demana als capellans que surtin. Doncs, que també ho faci ell. A banda de parlar molt bé, perquè diu coses ben boniques amb un llenguatge que entén tothom, que marxi del Vaticà. Del poder, ja no n'espero res; però, si un Papa fa això, me'n vaig a veure'l allà on sigui.

Penses que existeix la salvació dins el Vaticà?

No ho sé, però no m'amoïna. No sé què és la salvació. Penso que qui cerca la vida la troba i qui cerca la mort també la troba. Són les nostres decisions, és la tria de qualsevol persona. Una noia que vivia en aquesta casa amb mi es va suïcidar una nit de cap d'any. Em va deixar una nota: "Pare (no per capellà, sinó perquè reclamava la meva paternitat), ni tu no m'has entès. Me'n vaig amb Déu, que sí que m'entén". Això és un suïcida o és un salt endavant encomanant-se a un déu que ella pensa que l'entendrà?

Unamuno, al seu llibre *San Manuel Bueno Mártir*, diu que les religions són l'únic consol davant el fet d'haver nascut per morir. Hi estàs d'acord?

Possiblement, sí. No totes les religions giren al voltant d'aquest fet, però moltes sí. Al cristianisme, tot i que en un principi no

ho era, l'han convertit en una religió de mort, d'indulgències plenàries, que demana pels difunts i diu el que s'ha de fer després de viure. El cristianisme, en canvi, és un desafiament. Jesús diu: "Cap poder no us destruirà". És l'antídote de la mort, la seva antítesi. Jesús és vida i l'Església és mort.

A Vallecás, hi ha moltes esglésies evangèliques, has tingut cap mena de contacte amb elles?

Poc, poc. He conversat amb algun pastor de les esglésies gitanes, però el que passa és que són massa religiosos. Molta lloança i molt càntic. Massa espectacle. No perquè no siguin catòlics, sinó per les maneres de fer.

Un cop vist tot el que has vist, què significa Déu per a tu ara?

Voldria trobar formulacions, una frase, però no la tinc. Per a mi, Déu és vida; no cal cercar res més. Ningú no sap què és Déu, però hi ha coses en què les persones que hi creiem coincidim: la vida, la il·lusió per viure... Diem això i tampoc no sabem del cert què vol dir. ◀

"No hi ha atenció social sense una lluita reivindicativa"

A través de la teva vida, es poden explicar els darrers quaranta anys de lluites i reivindicacions socials a Vallecás. Ha canviat molt el panorama?

És semblant per la precarietat que hi ha: l'atur, la malnutrició infantil... Sota la dictadura, la lluita social i la política es trobaven. Avui, en canvi, la lluita social és més assistencial. Per a mi, és una degradació. No hi pot haver atenció social si no es converteix en una lluita reivindicativa.

Aviat vas ser conegut com el cura rojo de Vallecás. El 1975, vas ser torturat a Carabanchel.

Sí, em van tocar els ous; literalment. I jo era un capellà... què devien fer a la resta? He participat en campanyes de denúncia de la tortura, però no durant el franquisme, sinó en democràcia. Les nostres primeres denúncies són dels anys vuitanta.

En aquella època, vas col·laborar amb la creació de l'Assemblea de Mares contra la Droga.

Les mares arribaven d'una a una, mig amagades, assenyalades per tothom. Elles s'excusaven: "Són les males companyies". Un dia, les vaig reunir i els vaig dir: "La mala companyia del teu fill és el fill d'aquesta, oi? Això no té sentit". Així neix l'assemblea de mares.

L'heroïna va fer net entre el jovent. Com ho vau enfrontar a Vallecás?

L'heroïna es va carregar tot índex de protesta. Molts joves van morir i els que van viure, un cop van entrar a la droga, van deixar les altres coses. El que nosaltres plantejàvem és que es tornessin a fer militants de la seva causa. Fer que prenguessin de nou les regnes de la seva vida. ◀

Poliamor: la revolució emocional

Col·lectius com AmorsPlurals.cat i esdeveniments com l'OpenConCatalonia donen visibilitat a una manera d'entendre les relacions sentimentals que afronta reptes de divulgació, acceptació social i reconeixement legal

Marta Molas
@martathegoodone

A la DIRECTA, el 2012, ja ho avisàvem i l'activista David Mallofré sentenciava: "Crec que, durant els propers anys, (el poliamor) serà sobre la taula". I és així: es parla a xerrades, tallers, taules, sobretalles i cafès. I les activistes del moviment, les practicants poliamoroses, les desitjoses de ser-ho o, simplement, les curioses ho parlen a les policanyes, en el cas de Catalunya; a Madrid, a les *polibirras*. Dos noms per designar una mateixa activitat: es queda a espais públics i, mentre es pren alguna cosa, es parla, es debat i s'aconsella sobre la pràctica del poliamor i la millor manera de gestionar, gaudir i difondre la paraula múltiple de Cupido.

El poliamor a Catalunya

Mallofré té 46 anys, diverses parelles i és un gran defensor del poliamor. Juntament amb altres membres, conforma el col·lectiu AmorsPlurals.cat, que es dedica a difondre la no-monogàmia amb veu i lletra en català: generen i tradueixen articles o còmics i fan xerrades i activitats al voltant de la vida poliamorosa. La iniciativa va sorgir del grup de Facebook Poliamor Catalunya, nascut d'un grup de catalans i catalanes que van anar a investigar el Poliday i les OpenCon a Anglaterra. El Poliday és una jornada anual sobre poliamor i no-monogàmia consensuada que se celebra a Londres; les OpenCon són conferències obertes on les participants proposen activitats i ponències (d'aquí la paraula *open*, obert) al voltant d'aquest tipus de relacions.

A Catalunya, es va copiar aquesta fórmula: s'anomena OpenCon Catalunya i es fa cada darrer cap de setmana de maig. "El primer OpenCon Catalunya va ser el 2012. Es fa en anglès i és el primer que es du a terme amb vocació internacional. L'edició de 2015 va comptar amb unes 60 persones de vint països diferents. A Espanya, també existeix l'OpenCon Madrid, que es fa en castellà i s'ha estrenat aquest 2015", explica Mallofré.

El poliamor a Madrid

L'Álex té 31 anys i és un dels membres actius de Poliamor Madrid, el col·lectiu que organitza les OpenCon Madrid. Manté

diverses relacions afectives-sexuals: "Algunes d'elles són afectives i sexuals, d'altres afectives i d'altres sexuals, amb diferents nivells de compromís, plans a llarg termini i expectatives. Em costa molt marcar la línia del que allà fora es considera una parella o una amistat". El col·lectiu de què forma part existeix com a associació legal des de fa uns mesos, però es va crear el 2010. "Malgrat que ha tingut daltabaixos, el 2015 ha crescut notablement. Les *polibirras* estan tenint molt d'èxit i fem altres activitats com traduir textos, l'OpenCon, cinefòrums o teatre", explica. Actualment, Poliamor Madrid es compon d'un es de 100 persones amb més o menys grau d'implicació, que s'hi acosten per motius diversos: "Per curiositat, per saber si els agradaria provar-ho o no, per veure quin tipus de gent s'hi mou... També ve gent que ja l'està practicant i vol documentar-se i compartir experiències. O gent que es planteja aquesta possibilitat i vol veure com ho viu d'altra gent", ens aclareix l'Álex.

Seré poliamorós?

"Crec que està malament no plantejar-se altres opcions més enllà de la monogàmia. Jo vaig tenir la primera xicoteta als setze anys: amor romàntic, dramàtic, la mitja taronja... Però, ràpidament, vaig començar a investigar amb el sexe, a conèixer altra gent, a provar amb l'intercanvi de parelles... Vaig tenir una temporada en què em venia de gust estar amb algú i tenir sexe amb altra gent. Després, ja no m'omplia. Vaig trigar a adonar-me que volia tenir relacions més profundes amb altres persones", ens explica aquest madrileny.

Per a l'Álex, cal educació i fomentar "que la gent es plantejés les coses". I continua: "Però no: vas a l'escola, a la universitat, tens una xicoteta, t'hi cases, tens criatures i et jubiles. Et diuen que això és el que està bé. I pot estar molt bé, però no ho facis d'una tirada perquè arribaràs als 45 i tindràs una crisi horrible. Si la gent es plantejés què fer de bon principi, tot seria més positiu".

Practicar el poliamor

L'OpenCon Barcelona no ofereix activitats específiques per trobar persones que comparteixin aquestes regles del joc, tret d'alguns *speed datings* que s'hi han organitzat. Segons l'Álex, "a les trobades socials, això es dona naturalment: milites, fas

Cada darrer cap de setmana de maig se celebra l'OpenCon Catalonia, una conferència oberta on les participants proposen activitats i ponències al voltant d'aquest tipus de relacions

El col·lectiu AmorsPlurals.cat es dedica a difondre la no-monogàmia amb veu i lletra en català: generen i tradueixen articles o còmics i també organitzen xerrades i activitats

/ NÚRIA FRAGO

activisme i coneixes gent”. “El fet de no posar èmfasi a crear esdeveniments específicament centrats en lligar té a veure amb la intimitat i la seguretat i amb la voluntat d’evitar predadors sexuals, gent que vol tenir varies experiències sexuals i utilitza els espais poliamorosos”, explica en David. La gent interessada disposa d’eines com OKCupid, “una xarxa social que permet una diversitat d’opcions sexuals, emocionals i de gènere molt àmplia”, explica Mallofré. Segons l’activista, hi ha una sèrie de sectors socials que s’acosten més al poliamor: “Tot l’univers LGTBI+, *swingers*, practicants de BDSM, tàntrics... i els més polítics: anarquistes, feministes. En aquests àmbits, hi ha gent interessada en el poliamor i l’anarquia relacional”.

I què és l’anarquia relacional?

El terme va ser inventat per la sueca Andie Nordgren el 2006. “Hi ha qui diu que l’anarquia relacional és un *spin-off* del poliamor. Lluita contra les etiquetes i les jerarquies. El poliamor jerarquitzava les relacions: pots parlar de relació primària, secundària, etcètera. O de parelles i amants si vols tractar-ho amb categories més horitzontals. L’anarquia relacional tracta totes les relacions igual”, apunta Mallofré. “Has de cuidar que totes les parts de la relació estiguin complint els seus anhels i necessitats”, sentència l’Álex. “Jo sí que faig una jerarquització implícita: parlo de companyes, amors, amants, amigues... La companya és la persona amb qui visc. Però pot canviar amb el temps, perquè les relacions són dinàmiques”, conclou en David.

No tot és amor

També parlem de dificultats. Per a l’Álex, “quan tens una relació estàndard, et regeixes per un munt de regles implícites: no tindràs sexe amb altres persones, aniràs a dormir a casa cada dia, conviuràs en el futur... En una relació poliamorosa, has de revisar i explicitar aquests acords, monitoritzar la teva relació. Absorbeix molta energia i tu ets el responsable d’explicitar les teves necessitats. En una relació poliamorosa, tu ets el responsable de la teva felicitat; a la monogàmica, ho és l’altra persona”.

L’Amarna és una de les parelles de l’Álex des de fa quasi dos anys i reafirma les paraules del seu company sentimental: “És bàsic saber-se escoltar un mateix i, alhora, comunicar-se amb l’altra persona. Un altre repte important és des-

prendre la gelosia. Som possessius; creiem que, si el nostre home ens estima a nosaltres però també estima algú altre, tot l’amor existent s’ha acabat. Però l’amor és un sentiment molt fràgil, molt difícil de trobar. Per què limitar-lo si en puc tenir més? Si racionalitzem la gelosia, trobarem dos sentiments: la por de la pèrdua i la inseguretat en un mateix, física o intel·lectual. Has d’entendre d’on ve la teva gelosia i analitzar-la per poder-la desarmar”.

A l’horitzó, apareix un repte social. L’Amarna ens recorda: “A efectes legals, hi ha molts buits. El poliamor és una possibilitat que no està registrada com a vàlida. De la mateixa manera que hi ha lluita LGTB, s’ha de produir una lluita pel poliamor com a forma de parella: al registre civil, a les pensions de viudat o respecte a la paternitat”.

Poliamor i criatures

La Marian, amb 43 anys, té dos fills i dues parelles. Per a ella, un repte afegit en començar una relació poliamorosa “és com pot afectar aquesta decisió a nivell social”, ja que, “a nivell personal, penso que és un estil de vida enriquidor, però la legislació no recull aquest tipus de relació i, socialment, no hi ha un coneixement real sobre la pràctica, que sovint s’associa només a la sexualitat”. Ella encara no ha explicat la seva vida poliamorosa als seus fills petits: “Sí que els diem que els seus pares estimen altres persones i a ells els sembla bé. Suposo que quan siguin adolescents podran entendre-ho, tot i que potser sentiran cert rebuig pel fet de no tenir una família convencional. Esperem tenir prou recursos emocionals i educatius per fer-los-ho veure d’una manera constructiva”.

El futur serà poliamorós?

Totes les persones entrevistades es mostren positives en relació amb el futur del poliamor. Per a l’Amarna: “Ara hi ha més sensibilitat i això farà que més gent conegui el poliamor. L’hem de visibilitzar, hem de dir que existeix i, després, que la gent decideixi”. La Marian reclama que això es tradueixi en un reconeixement legal: “No dic que ens puguem casar, sinó que les persones que es relacionen d’altres maneres puguin elegir lliurement tots els aspectes legals, de custòdia, econòmics, etc.”. ◀

Segons David, de Poliamor Madrid, alguns sectors socials s’acosten més al poliamor: “Tot l’univers LGTBI+, swingers, practicants de BDSM, tàntrics, anarquistes i feministes”

Algunes de les entrevistades recorden els buits legals i la necessitat de lluitar per assolir drets com la inscripció al registre civil o els drets de custòdia

Benedict Anderson, pensador del nacionalisme

Nascut a la Xina en el si d'una família angloirlandesa, Anderson va conèixer els racons més obscurs del colonialisme britànic i va mantenir un fort vincle amb el sud-est asiàtic

El seu llibre 'Comunitats imaginades' va donar resposta a una necessitat creixent -entendre el nacionalisme, sobretot des de l'esquerra- a través d'una tesi innovadora

Marc Sanjaume

Polítòleg i coeditor del bloc 'El Pati Descobert'
@marcsanjaume

Benedict Anderson ha estat un dels estudiosos del nacionalisme més influents del segle xx. Nascut a la Xina en el si d'una família angloirlandesa, va conèixer els racons més obscurs del colonialisme britànic. Va començar la seva carrera acadèmica a l'Eton College i, posteriorment, va estudiar a Cambridge i a Cornell, als Estats Units. Anderson va viure la major part de la seva vida a Califòrnia, on va ser professor emèrit els darrers anys, però el seu vincle amb Indonèsia i el sud-est asiàtic sempre seria present a la seves obres i estudis. Prolífic acadèmicament, formava part d'una família d'intel·lectuals: el seu germà és Perry Anderson, director de la revista *The New Left Review*, i la seva germana és l'antropòloga Melanie Anderson.

Se sap que, a més de l'anglès, Benedict llegia en neerlandès, alemany, espanyol, rus i francès i podia mantenir una conversa en les llengües indonèsia, javanesa, tagalog i thai. L'assaig *Comunitats imaginades*, publicat originalment l'any 1983, el va catapultar a la fama de l'estudi del nacionalisme. Després, va publicar obres de gran impacte, sovint relacionades amb la política d'Indonèsia, el món colonial i els moviments socials: *The spectre of comparisons: nationalism, southeast Asia and the world*, *Violence and the state in Suharto's Indonesia* i *Bajo tres banderas: anarquismo e imaginación intercolonial*, entre altres.

Les seves obres estan travessades per una metodologia lligada al fet de ser políglot. El coneixement de la llengua, la cultura i la literatura de les societats objecte d'estudi era gairebé consubstancial a la seva recerca. Les seves obres són reconegudes mundialment per la riquesa cultural i documental de les anàlisis que despleguen. Enmig d'una politologia cada vegada

més influenciada per l'anàlisi estadística i les tècniques quantitatives manlevades de l'economia, la ciència política d'Anderson es basava en l'estudi del context mitjançant l'anàlisi de la premsa, la literatura i altres fonts. Aquesta metodologia li va permetre desenvolupar una tesi pròpia sobre l'origen i el desenvolupament de la consciència nacional, però també estudiar l'expansió del moviment anticolonial al sud-est asiàtic, especialment a Indonèsia.

El compromís amb l'objecte d'estudi, l'anticolonialisme i els moviments socials, juntament amb una influència marxista creixent des de l'època de la facultat, el durien a denunciar l'ofensiva anglofrancesa al canal de Suez durant els anys d'estudiant. També va liderar associacions del moviment estudiantil. Posteriorment, durant la dictadura de Suharto a Indonèsia, va publicar un informe crític amb el règim que seria molt influent entre la dissidència. Per aquest motiu, va ser expulsat i vetat del país des de l'any 1972 fins a la caiguda del dictador. Tot i haver fet la seva carrera acadèmica a Amèrica, considerava Indonèsia com la seva pàtria i aquest exili forçós el va enristir enormement.

Nacionalisme, marxisme i comunitats imaginades

La carrera acadèmica d'Anderson va estar marcada per l'èxit del llibre *Comunitats imaginades*, que de seguida va ser rebut per l'acadèmia com un assaig imprescindible per debatre sobre el nacionalisme. L'obra donava resposta a una necessitat creixent -entendre el nacionalisme, sobretot des de l'esquerra- a través d'una tesi innovadora -situar l'origen del nacionalisme en el vincle sincrònic entre el món colonitzat i Europa entre els segles xvi i xix. El món que l'autor havia viscut, les dues cares de l'imperi britànic i el coneixement d'Amèrica, quedaven magistralment condensats en una obra que marcaria l'estudi del nacionalisme per a politòlegs, antropòlegs i historiadors.

La comprensió del nacionalisme agafava com a punt de partida l'acceptació del fracàs de marxistes i liberals a l'hora de

/ LLUIS RÀFOLS

teoritzar sobre la matèria, perquè havien profetitzat erròniament que aquest fenomen desapareixeria amb l'arribada de la modernitat. Anderson constata que el nacionalisme, lluny de desaparèixer, havia esdevingut el discurs hegemònic de totes les revolucions reeixides. La Xina i el Vietnam, igual que tots els estats que anaven ingressant a l'ONU, s'havien legitimat des d'aquest discurs. També afirmava, com l'historiador Eric Hobsbawm, que els moviments marxistes havien esdevingut cada vegada més nacionals. L'error flagrant d'haver profetitzat la fi del nacionalisme requeria una explicació.

La tesi andersoniana va consistir a teoritzar l'origen de la nació fora d'Europa, concretament, a l'Amèrica Llatina, fruit del "capitalisme imprès". La nació, per a Anderson, consisteix en una "comunitat imaginada" que, de manera inherent, és limitada i sobirana. Aquesta entitat cultural tan peculiar seria un producte de la modernitat, concretament, del Nou Món. Hauria nascut arran de l'aparició de la premsa escrita, les novel·les i l'ús de les llengües vernacles, juntament amb un context on el mercat feia necessària aquesta aparició. La peculiaritat d'aquestes noves entitats seria doble: d'una banda, permetia la creació de grans grups de persones identificades les unes amb les altres sense conèixer-se personalment; de l'altra, legitimava el poder polític de l'Estat amb unes fronteres concretes (fins on arribava la premsa escrita, per exemple) que tothom coneixia.

Per tant, la tesi d'Anderson resultava del tot innovadora, però també atractiva per a l'esquerra. L'"anomia del naciona-

lisme" s'explicava amb una narració sòlida que el feia consubstancial a l'emergència del capitalisme. Pensar la nació com una "comunitat imaginada" permetia una comprensió modernista del fenomen nacional que el feia més congruent als ulls del marxisme i sabia distingir el seu ús ambivalent: podia mobilitzar les classes populars (també en l'anticolonialisme), però també podia romandre al servei d'un discurs oficialista i estatista.

Per a aquest autor, el concepte de nació hauria nascut al Nou Món, entre d'altres motius, per legitimar el poder de l'Estat amb unes fronteres concretes que tothom coneixia

L'assagista emfatitza el valor de la narració: la importància no rau en la seva 'veracitat', sinó en la seva capacitat de crear comunitat i mobilitzar

Modernisme, constructivisme i antinacionalisme

La tesi sobre el nacionalisme formulada per Anderson sovint ha estat rescatada de dues maneres diferents. En primer lloc, fent una lectura superficial de la idea de les "comunitats imaginades", alguns han afirmat que l'autor defensava la inexistència de les nacions. En segon lloc, el modernisme d'Anderson ha servit per atacar determinades narracions nacionals per declarar-les *inventades*, sovint en confrontació amb altres que es consideren *vertaderes*. Les dues crítiques combinades també han permès que els nacionalistes majoritaris declarassin la inexistència de petites nacions proclamant el seu caràcter inventat.

El cert és, però, que Anderson no podia estar més allunyat d'aquestes crítiques. Ja hem esmentat que la tesi de les "comunitats imaginades" parteix, precisament, de l'existència de les nacions com a entitats col·lectives. Ara bé, tal com també han considerat una pila d'autors modernistes (Gellner, Nairn, Giddens, Tilly, Breully, Hechter o Kedourie), aquestes són fruit d'un context històric determinat. La novetat de la posició d'Anderson -seguint també les tesis de Hobsbawm, autor de *La invenció de la tradició* el mateix 1983- és que emfatitza el valor de la narració: la importància no rau en la seva *veracitat*, sinó en la seva capacitat de crear comunitat i mobilitzar. Aquesta tesi obriria la porta a interpretacions més postmodernes i relativitzadores, però no seria just fer passar Anderson per antinacionalista. Ben al contrari, el rebuig del binomi nació inventada/autèntica, apuntat per Gellner, és el que va moure l'autor a alinear-se amb Renan: la nació es fa cada dia.

Anderson, avui

L'actualitat d'Anderson, de qui l'editorial Verso Books ja ha anunciat la publicació pòstuma d'un títol inèdit, *A life beyond boundaries*, és indubtable. La seva biografia li va permetre veure i comprendre colonitzats i colonitzadors en un món d'incipient globalització. Fruit d'aquesta experiència i d'una ment d'intel·lectualitat privilegiada, va saber fugir dels dogmes liberals i marxistes per enfrontar-se a la comprensió dels moviments socials, anticolonials i nacionalistes. La seva grandesa rau en saber explicar fenòmens contextuals des de la seva arrel profunda -també lingüística i cultural- per, després, situar-los a l'escala de les grans teories i hipòtesis històriques. Podem aprendre molt de la metodologia d'Anderson -infreqüent avui dia- i de les seves obres. ◀

22-23

Els estats de l'Àsia central mantenen una guerra freda per l'aigua i s'acusen de la manca de recursos hídrics

24

Donald Trump fa aflorar un record fosc de la II Guerra Mundial: la reclusió de la població d'origen japonès als EUA

470 anys de sang i plata

Prop de 15.000 persones treballen a les mines de Potosí, a Bolívia, que mantenen unes condicions laborals precàries i perilloses

L'any 1650, Potosí era la ciutat més rica del planeta a causa de l'abundància de minerals preciosos, que extreia la població indígena en condicions d'esclavitud

Nenes jugant a la muntanya, prop de les explotacions / BERTA CAMPRUBÍ

El Samuel treballa a la mina des de fa dos anys / B. C.

Berta Camprubi

@bertacamprubi

Potosí

La ciutat de Potosí va ser fundada l'any 1545 per la Corona espanyola amb l'única funció d'explorar la plata del Cerro Rico. Considerada una de les ciutats més altes del món - està situada a 4.090 metres d'alçada -, l'any 1650 era la ciutat més rica i desigual del planeta. Amb 160.000 habitants -més que Londres o París a l'època-, estava poblada per una minoria de noblesa opulenta i una majoria d'indígenes que extreien, en condicions d'esclavitud, els metalls preciosos que van alimentar el desenvolupament i el malbaratament d'Europa.

Cinc segles després, prop de 15.000 persones continuen treballant a les mines, que segueixen registrant treball infantil, unes condicions de seguretat laboral ínfimes i salaris de fam.

Legendes a mida

La llegenda diu que, en els temps que l'imperi inca s'estenia fins a terres bolivianes, el monarca Huayna Capac va intentar explotar les pedres i els minerals preciosos d'allò que les habitants de la regió anomenaven Sumac Orcko (turó preciós en quítxua). Però, en fer-ho, una veu provinent de les profunditats de la terra els va advertir que aquella riquesa no era per a ells, sinó "pels que vénen de més enllà". Poques dècades després, les primeres onades colonitzadores espanyoles van albirar aquell ric massís, que la població havia passat a anomenar Potojsi -que vol dir va fer un gran terrabastall en llengua indígena.

Una altra llegenda explica que, pels volts d'aquella època, un pastor anomenat Huallpa es va veure obligat a passar una nit en aquella muntanya perquè s'hi havia perdut una ovella del seu ramat. Quan Huallpa va encendre una foguera per escalfar-se, va veure com el sol començava a regalimar un líquid màgic brillant i va córrer a explicar-ho. D'aquesta manera, les forces espanyoles van interpretar que la Pachamama o la Terra havia estat guardant el tresor que emmagatzemava el Potojsi fins a la seva arribada. Fos com fos, l'any 1545 es va començar a explotar l'abundant plata del Cerro Rico de Potosí -denominació espanyola del turó- gràcies a la sang i els pulmons de les habitants originàries d'aquelles terres.

Tupaj Yawri, filòsof i lingüista bolivià, es pregunta: "Qui escriu les cròniques i les llegendes? Aquí, la gent vivia en la tradició oral. Qualsevol llegenda que justifiqui el genocidi i l'explotació espanyoles a l'Amèrica Llatina ha d'haver estat escrita per ells mateixos (els colons), siguin franciscans, jesuïtes o monarques".

Extermini massiu

Segons xifres de l'historiador Darcy Ribeiro, es calcula que entre 25 i 30 milions de persones vivien a la regió andina -Xile, el Perú, Bolívia, sud de l'Equador i nord de l'Argentina- durant l'època precolonial. Uns 70 milions ho feien a tot Amèrica. L'any 1650, la població indígena del continent havia quedat reduïda a 3,5 milions. S'estima

Miners mastegant coca abans d'entrar a la mina / B. C.

El Cerro Rico de Potosí fa 4.782 metres d'altura / B. C.

que prop de vuit milions de cadàvers han omplert les fosses comunes i els cementiris de Potosí arran de la feina a les mines.

“No ens podem ni imaginar quanta mort hi ha sota aquesta terra. El mes de juny, mentre feien obres en una plaça, van trobar una fossa comuna de l'època colonial amb més de 60 cadàvers”, explica Juan Luis, un veí exminer.

Les venes obertes de Potosí

“A Potosí, la plata va oferir motius de tragèdia i de festa, va vessar sang i vi”, explicava Eduardo Galeano a *Las venas abiertas de América Latina*. “Era la pobresa de l'home com a resultat de la riquesa de la terra”, afegia el desaparegut escriptor uruguaià. Durant els segles XVI i XVII, Potosí era el centre de la vida colonial. La població de l'Alt Perú, el que avui és Bolívia, era superior a la del territori de l'actual Argentina. Avui, Bolívia no arriba als onze milions d'habitants, mentre que l'Argentina en té 42. El cicle de l'economia colonial, que anava de l'extracció de la plata a la fosa i l'elaboració de la moneda, va funcionar fins al segle XVIII.

Herència d'abusos

Bolívia, com la majoria de països d'Amèrica, no solament ha estat víctima de la colonització i el consegüent extractivisme, saqueig, extermini i explotació natural i humana. Posteriorment, ha hagut d'intentar compensar el no-desenvolupament industrial competint amb potències ja madures, les occidentals, i amb governs i doctrines que disten d'aspirar a aquest desenvolupament i tampoc no rescaten els seus usos i costums ancestrals.

En temps de la colònia, set de cada deu indígenes que pujaven a treballar al Cerro Rico de Potosí no en baixaven mai més. A les seves cròniques, l'any 1550, el frare Domingo de Santo Tomás descrivia aquestes mines com “la boca de l'infern” on “els indis eren tractats com animals sense amo”. Se'ls feia treballar manualment durant més de quinze hores seguides i de vegades no sortien de les excavacions durant tres dies. Suportaven temperatures gelades a l'exterior de la mina i una calor infernal a les seves profunditats, sempre exposats a enderrocaments i altres accidents.

En opinió d'alguns miners, les condicions d'avui no són gaire diferents. “Aquí, només una de les mines ha incorporat maquinària; la resta continuen funcionant igual que fa 500 anys, manualment”, denuncia Juan Luis.

Cooperatives abusives

La majoria de companyies mineres bolivianes han passat de treballar en condicions d'esclavitud i, més endavant, de clandestinitat a formar cooperatives. Però, malgrat el nom, sovint, les cooperatives

només garanteixen un salari equivalent al valor dels minerals que aconsegueix extreure cada individu o petit equip de treball. Les persones que hi treballen s'han de comprar el seu propi equipament laboral –que no és gens barat– i els horaris depenen de la voluntat o les necessitats de cadascú. A més, el salari sempre depèn de la cotització a les borses internacionals de l'estany, la plata i els altres metalls que extreguin. La incertesa sobre els guanys que s'obtidran fa augmentar les hores de feina i l'explotació laboral. La treballadora sempre pensa que aquell dia pot tenir sort i trobar una veta valuosa. “El pitjor és que, quan un dia troben un bon metall, l'endemà apareixen amb un cotxe esportiu”, lamenta Juan Luis.

Aproximadament la meitat del col·lectiu miner de Potosí prové de famílies urbanes amb tradició a la mina. La resta són emigrants de les zones agràries que busquen una millora de les condicions de vida a la ciutat, si bé sovint acaben fent jornades més dures a la mina que al camp. La majoria dels barris miners, com El Calvario de Potosí, consisteixen en fileres d'habitatges de maó d'una o dues habitacions, que alberguen famílies força nombroses. L'antropòloga Pascale Absi afirma que, en aquestes realitats socials, hi predomina la figura masculina, “beguda, arrogant i adúltera; una herència espanyola”.

Orfes a la mina

Cada boca de mina té una família guardiana, que viu a les altures, vigilant l'entrada i les eines. És el cas de la família de Samuel, un nen d'onze anys que en fa tres que, cada tarda, quan arriba de l'escola, selecciona minerals a la mina Grito de Piedra. Amb el seu salari –d'uns 200 bolivians al mes, 26 euros– i el que cobra la seva mare per viure a la caseta guardiana, poden alimentar la família, que consta de dues altres filles més petites. “Vivim tots al camp, érem nou, però, al meu pare, se'l va endur Satanàs –la beguda– i els tres més petits vam venir aquí amb la mare”, explica Samuel a la sortida de la mina, amb les mans emblanquinades.

Una de les crueltats més grans d'aquest ofici és que la mort prematura de molts homes pel mal de mina o silicosi obliga els seus fills a incorporar-se com a mà d'obra minera: fa falta el salari que ja no entra i la feina a la mina ja està assegurada. No és el cas de Samuel, però sí el dels aproximadament 300 nens que actualment treballen a les mines del Cerro Rico. Per a Samantha Hubbard, una educadora social voluntària estatunidenca, “és cert que cada vegada hi ha menys treball infantil, però també és cert que el que hi continua havent cada vegada s'amaga més”.

Sovint, els pares que resisteixen la silicosi, la inhalació de gasos tòxics o els nombrosos accidents relacionats amb la dinamita i els despenaments duen els seus fills a aprendre l'ofici els

Les condicions laborals dels miners, que treballen manualment, no són gaire diferents a les que provocaven una gran mortandat a l'era colonial

Els seus guanys depenen dels materials que extreguin i de la cotització que assoleixen a les borses internacionals. La incertesa fa augmentar l'explotació laboral

caps de setmana o durant les vacances escolars. L'atracció pels diners o la necessitat sovint s'imposa als estudis.

Malgrat tot, millores

“*Carrero, rescatis, perforista...* he fet de tot a la mina. Hi vaig entrar com un *don nadie* i vaig acabar essent perforista, que són els que més cobren i els que menys viuen. Però, en un accident, em vaig fer pols la cama i no he pogut treballar més. Jo encara vaig tenir sort; davant meu, vaig veure morir un noi de dinou anys”, narra Juan Luis. “Però, diguin el que diguin, la mineria està molt millor avui dia. Jo guanyava un bon salari. Es pot ser miner i pertànyer a la classe mitjana”, explica. Aquest col·lectiu vulnerable ha viscut millores durant els últims 500 anys, però amb una lentitud insuportable. ◀

L'aigua, la riquesa en disputa de l'Àsia Central

Els cinc estats de la regió, administrats per elits corruptes, mantenen una guerra freda pels recursos hídrics mentre les respectives societats romanen empobrides

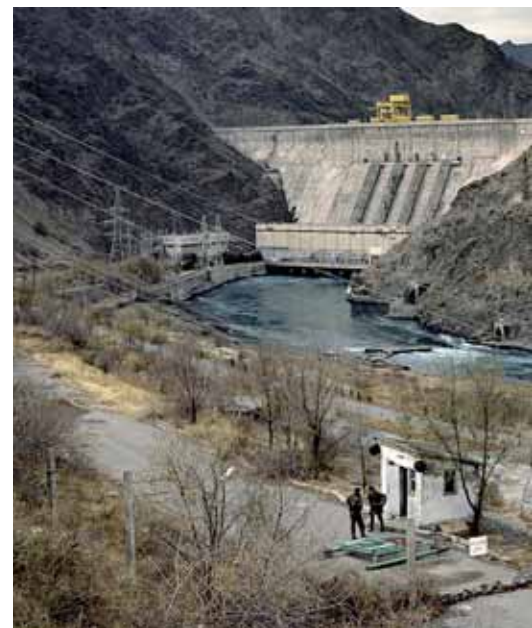
Lluís Torres Amurgo
@La_Directa

Clima d'estepa semidesèrtic. Terres àrides a gairebé dos terços del territori. Els estats del Kazakhstan, l'Uzbekistan, el Tadjikistan, el Turkmenistan i el Kirguizistan formen la regió coneguda com a Àsia Central. En aquest dur context geogràfic, hi ha dos sistemes fluvials principals que reguen la regió: el riu Syr Darya, nascut a la serralada del Tian Shan, i el riu Amu Darya, que neix a la serralada del Pamir. Els seus cabals són nodrits pel desgel produït en aquests sistemes muntanyosos del Kirguizistan i el Tadjikistan, respectivament, i flueixen d'est a oest fins a desembocar al mar d'Aral, ja en terres del Kazakhstan i l'Uzbekistan. Des de fa dècades, l'aigua s'ha convertit en motiu de disputa entre aquests països.

En els conflictes fluvials, la geografia és clau: el seu control recau en els estats que controlen el naixement dels rius. En el cas de l'Àsia Central, el Kirguizistan i el Tadjikistan dominen la font de la qual beuen la resta d'estats del territori. És aquí on comença un problema potenciat per les característiques socials i polítiques dels països de la zona. La més important és l'existència d'un model econòmic poc industrialitzat, que manté la major part de la població empobrida. Així, l'economia de la regió es basa en l'extracció de recursos -petroli, gas, minerals- i en la producció agrícola, principalment de cotó. Aquest model productiu s'aplica sobretot als països situats riu avall, que cada vegada més utilitzen tècniques de fractura hidràulica i neteja de terreny arenós per obtenir els recursos fòssils.

Adicionalment, la sobreexplotació de les zones cultivables ha provocat que, en conjunt, l'ús de l'aigua hagi augmentat de manera constant. Al mateix temps, el territori ha patit una forta degradació mediambiental produïda per la utilització indiscriminada de productes químics i pesticides. La mostra més evident d'aquesta degradació i de l'enorme explotació dels recursos hídrics ha estat la dessecació del mar d'Aral.

Per la seva banda, els estats situats riu amunt, el Kirguizistan i el Tadjikistan, utilitzen l'aigua bàsicament per a la producció d'electricitat. Aquests països muntanyosos necessiten

grans quantitats d'energia durant els mesos d'hivern per contrarestar el fred intens. L'explotació de centrals tèrmiques no és suficient: la producció d'energia es complementa a través de centrals hidroelèctriques situades als afluents dels rius Syr Darya i Amu Darya.

Interessos contraposats

Els interessos dels països situats riu amunt entren en contradicció amb els interessos de la resta d'estats de la regió: mentre que el Kazakhstan, el Turkmenistan i l'Uzbekistan necessiten grans quantitats d'aigua durant els mesos d'estiu per alimentar els seus camps de cultiu, el Tadjikistan i el Kirguizistan no tenen necessitat d'alliberar-la. En canvi, durant els mesos d'hivern, aquests països deixen anar les reserves acumulades per fer funcionar les seves centrals hidroelèctriques al màxim, fet que provoca greus inundacions als estats situats riu avall.

Aquesta dinàmica no és nova, però la tensió es va aconseguir evitar durant diverses dècades. Des dels anys seixanta del segle xx, els estats de l'Àsia Central tenien un patró establert: els països que controlen el naixement dels rius deixaven fluir l'aigua que necessitaven els països que es troben riu avall; a canvi, aquests els proporcionaven prou combustibles fòssils per alimentar les seves centrals tèrmiques. El problema va sorgir arran del col·lapse de l'URSS, l'any 1991, quan tots els governs van deixar d'actuar de manera coordinada i es van començar a guiar pels seus propis interessos.

D'aquesta manera, els estats dependents de l'aigua del Tadjikistan i el Kirguizistan van començar a encarrir el preu dels combustibles fòssils que venien a aquests dos països i a explotar, encara més, les perforacions per obtenir gas i petroli. Amb aquestes mesures, van aconseguir, d'una banda, augmentar la

Des dels anys seixanta, els països que controlen el naixement dels rius deixaven fluir l'aigua que necessitaven els països que es troben riu avall, a canvi de combustibles fòssils

Arran del col·lapse de l'URSS, l'any 1991, tots els governs de la zona van deixar d'actuar de manera coordinada i es van començar a guiar pels seus propis interessos

 eco festes
93.837.15.48
www.ecofestes.cat

Solucions ecològiques per a les teves festes !!

Dos militars controlen l'entrada a la presa Kambaratinsk del riu Naryn / FYODOR SAVINTSEV

L'explotació de mines requereix grans cabdals d'aigua en països amb recursos hídrics limitats

seva dependència hídrica i, de l'altra, provocar períodes d'escassetat energètica als estats situats riu amunt, que van respondre amb la construcció de noves preses.

Pobresa estesa

Hi ha dos factors demogràfics i socials que marquen la tensió a la regió. D'una banda, els cinc països de la regió presenten índexs molt baixos de renda per capita i una pobresa similar entre les seves habitants. El 53% de la població no té accés a l'aigua potable i un 83% no disposa de mecanismes de sanejament de l'aigua, segons dades de l'investigador de la Unesco Miguel Pérez Martín.

A més, els tres països més involucrats en el conflicte -l'Uzbekistan, el Tadjikistan i el Kirguizistan- tenen densitats de població altes, les més elevades de l'Àsia Central. El nombre de persones que pateixen pobresa i privació d'accés a l'aigua potable és elevat, fet que provoca un malestar social que es dirigeix contra els governs respectius.

L'aparell institucional d'aquestes repúbliques està controlat per elits polítiques d'herència soviètica que es beneficien directament d'un model econòmic extractiu. La corrupció, que impera als nivells polítics més alts, es basa en l'apropiació de bona part dels ingressos estatals derivats del gas i el petroli. L'explotació comercial d'aquests recursos és opaca, sobretot a l'Uzbekistan i el Turkmenistan. Mentre la població pateix pobresa i escassetat d'aigua, les cúpules polítiques, militars i burocràtiques estan profundament enriquides i són considerades estructures oligàrquiques.

Temoroses de perdre el poder arran de revoltes populars, les elits han respost al descontentament de la població culpant els països veïns de la falta de recursos hídrics: l'escassetat que pateixen les habitants de cada país no es deu a la

mala gestió interna, sinó a l'avarícia dels estats veïns. Per tant, reclamar quotes cada vegada més altes de l'aigua regional és un acte completament legítim.

Actualment, el govern més bel·ligerant envers el Tadjikistan i el Kirguizistan és l'Uzbekistan, que alhora està augmentant l'ús intensiu de l'aigua per a l'explotació dels recursos fòssils i els cultius de cotó. És el país amb més població (28,7 milions de persones) i el més dependent de l'aigua dels estats situats riu amunt. Però, sobretot, l'Uzbekistan és la potència militar més gran de la regió i usa aquest poder per amenaçar els altres estats.

Vincles internacionals

Davant l'augment de la tensió, durant les últimes dècades, s'ha fet servir un marc de negociació que reproduïx l'usat pels acords del mar d'Aral. Mitjançant aquest diàleg, s'intenta restablir el patró d'intercanvi de l'època soviètica i s'ha creat l'Organització per la Cooperació a l'Àsia Central. No obstant això, no es preveu un futur immediat de cooperació a través d'aquest model. Paradoxalment, el que fa que aquests països no entrin en conflicte directe és la ingerència internacional.

Les reserves de gas i petroli, unides a la situació geogràfica de la regió, han fet que els Estats Units, Rússia i la Xina hagin establert vincles econòmics i militars amb els països del territori. Els EUA han establert bases militars a l'Uzbekistan. Rússia manté una relació privilegiada amb el Kazakhstan i el Tadjikistan. La Xina, per la seva banda, està establint lligams comercials cada vegada més estrets amb el Kirguizistan. Com que aquestes potències no volen entrar en un conflicte indirecte, rebaixen la tensió entre els seus aliats regionals. L'equilibri és precari ja que, si escales una confrontació entre algunes de les tres potències, aquestes ja no tindran interès a mantenir la pau a l'Àsia Central. ◀

El nombre de persones que pateixen pobresa i privació d'accés a l'aigua potable és elevat, fet que provoca un malestar social que es dirigeix contra els governs respectius

Temoroses de perdre el poder arran de revoltes populars, les elits han respost al descontentament de la població culpant els països veïns de la falta d'abastiment

Trump revifa la ferida dels camps de concentració als EUA

Per justificar els seus comentaris islamòfobs, el candidat republicà a la presidència estatunidenca va recordar que la comunitat japonesa del país va ser reclosa durant la Segona Guerra Mundial

Entre 1942 i 1946, la població japonesa era interrogada per l'FBI (adalt) i reclosa en centres com el de Manzanar, a Califòrnia (abaix)

triomfaven, el sentiment antijaponès va anar creixent. Diversos Estats van aprovar lleis que impedien que la comunitat japonesa comprés i llogués terres per ús agrícola i industrial. També es va legislar contra la seva llengua, el budisme i les tradicions culturals o la pràctica del reagrupament familiar. Durant la guerra, el clima de racisme va ser glopant i la cibereta final va ser el llançament de les bombes atòmiques a Hiroshima i Nagasaki.

Trump recordava el confinament de la comunitat japonesa dels EUA -i de població d'origen japonès del Perú i d'altres països llatinoamericans- entre 1942 i 1946. En ple conflicte bèl·lic, el 93% de les habitants estaven a favor de la mesura. L'ideòleg de tot plegat va ser John L. DeWitt, el general en cap de la defensa de la costa oest americana durant la Segona Guerra Mundial. DeWitt creia que la comunitat japonesa dels EUA, que majoritàriament residia a Califòrnia i Hawaii, era una amenaça pels interessos nord-americans, un enemic potencial que calia expulsar, especialment després de l'atac a Pearl Harbor de 1941. El racisme i la histèria col·lectiva van impactar als carrers de San Francisco i Los Angeles, amb manifestacions de milers de persones contra la comunitat nipona. El mateix governador demòcrata de Califòrnia, Culbert Olson, va arribar a afirmar que era impossible distingir entre "japonesos lleials i no lleials als EUA". Centenars de persones van ser interrogades i empresonades.

Roosevelt, d'acord amb el pla de DeWitt, va ordenar la deportació i l'internament de japoneses americanes en camps presó militars localitzats a l'interior dels EUA. Més de 120.000 persones van ser confinades a dinou camps construïts per l'ocasió. A més, se'ls va obligar a vendre els seus habitatges, propietats i negocis en un termini de vuit dies. Quan una persona afectada per la mesura es negava a vendre i destruïa o cremava les seves terres de conreu, era arrestada immediatament i es considerava el fet com un cas de sabotatge militar. Les cases de la comunitat japonesa de Los Angeles, San Francisco o San José van ser expropiades i donades a la comunitat blanca del país.

Exclusió per motius d'origen

Tot i el racisme institucional, desenes de japoneses, com a mostra de patriotisme americà, van treballar per l'exèrcit com a intèrprets i interrogadores a la caserna de Presidio. Alguns van integrar el condecorat 442è regiment d'infanteria, tot i que tenien la família internada en un camp de concentració, vigilada per soldats armats i envoltada de filferro espinós. Això sí, les presoneres no feien treballs forçats, per no haver de pagar-los reparacions un cop acabada la guerra.

El govern dels EUA va oferir algunes compensacions a les víctimes a partir de 1951, però no es va disculpar fins al 1988, quan va afirmar que la concentració de presoneres va ser deguda "als prejudicis racials, la histèria bèl·lica i la deficiència del lideratge polític". Ronald Reagan va signar una acta en què oferiria 20.000 dòlars a les supervivents.

Ito Satoshi, resident a Gardena (Califòrnia), va passar tres anys al camp de Rohwer (Arkansas). Allà, jugava a beisbol i practicava kendo. També hi va ser internat George Takei, actor de *Star Trek* i activista LGBTI. Tommy Kono, aixecador de pes de Sacramento i guanyador de diversos ors olímpics, va ser internat a Tule Lake, el camp més sever i repressiu d'aquella xarxa. En canvi, Sue Yamada, nascuda a la ciutat peruana de Pisco, va ser internada de 1944 a 1945 al camp de Crystal City (Texas). Allà, també s'hi destinaven persones d'origen alemany i italià, acusades de conspirar contra els EUA només per tenir cognoms italians o alemanys. 4

Roger Suso
@eurosuso
Los Angeles

Més de 120.000 persones van ser confinades a dinou camps construïts per l'ocasió. A més, se'ls va obligar a vendre les seves propietats i negocis en vuit dies

El govern federal va oferir algunes compensacions a les víctimes a partir de 1951, però no es va disculpar fins al 1988. Regan va oferir 20.000 dòlars a les supervivents

En resposta a la matança de San Bernardino del desembre passat, el candidat republicà a la presidència dels EUA, Donald Trump, va demanar que es prohibeixi l'entrada de persones musulmanes al país. Hores després, Trump, que encapçala la batalla per ser el candidat del Partit Republicà a la Casa Blanca, va afirmar a la revista *Time* que, als anys quaranta, podria haver donat suport a "l'internament de la comunitat japonesa". El magnat va elogiar, així, les polítiques de Franklin D. Roosevelt durant la Segona Guerra Mundial.

Una vergonya nacional

Els primers grups de japoneses que van arribar als EUA ho van fer a partir de 1868, en ple període de la Restauració Meiji, la caiguda del règim despòtic i feudal del Japó, per treballar a les plantacions de canya de sucre a Hawaii i Califòrnia. A mesura que la comunitat japonesa prosperava i les seves cooperatives agrícoles

...women in politics

Traïdora Mandona
Putà Lletja Histèrica
Mandona Putà
Milf Traïdora Histèrica Mandona
Gossa

“A veure, sí, és cert que portem un nou món dins els nostres cors... ara, si és millor o pitjor... bueno, això ja ho veurem, però... jo no seria massa optimista, la veritat”.

undesgraciatquasevol

THE POLITICAL FICTION

@Glutamatik

La família d'en Duran i Lleida confessa que tampoc no l'ha votat. "Va ser una decisió difícil perquè ara el tindrem a casa. L'hem apuntat a 'aquagyn'".	Partit de costellada en clau nacional entre Catalunya i Namek. Especial interès en el duel entre Piqué i Satanàs Cor Petit.
Lapsus de Pablo Iglesias en ser preguntat per un possible pacte amb el PSOE. "OTAN, d'entrada, no".	Activistes alliberen milers de troncs amb barretina. "El Cagatió és una tradició violenta que no es pot permetre".
	David Fernández se cita a si mateix per primera vegada.

MARIANO PAM PAM

PICA BEN FORT... I LES ULLERES LI SALTEN!

De 4 a 12 anys
Obriu la boca des del govern

Ref. 101.215

28-29

Diverses sales de cinema i plataformes 'online' obren escaletxes dins el món de l'exhibició de pel·lícules

30

'Anòxia' és el nou disc de Jordi Montañez, un cantautor obert a la crítica social i els discursos contrahegemònics

ENTREVISTA CARLA TORRES DANÈS, DIRECTORA TEATRAL

“La missió d'El Niu de Bambú és molt clara: la difusió cultural i la inclusió social”

A tocar de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona, acaba d'obrir les portes El Niu de Bambú, que treballa per la inclusió social de persones amb diversitats funcionals a través de les arts. Una cita del mim francès Marcel Marceau dona la benvinguda a l'espai: “El camí més curt que separa el somni de la realitat és l'art”. Tota una declaració d'intencions que, en aquest cas, també és una realitat. El local acull la companyia Bambú Companyia de Teatre i també organitza tota mena de cursos, conferències i tallers. A la sala polivalent, entre una exposició de fotografies de Birmanà, ens rep l'*alma mater* del projecte, Carla Torres Danès, que fa els últims retocs a la propera estrena del grup, *El mirador de les paraules que no puc dir*.

Marc Farràs
@marc_farras

Tot comença amb un viatge a Tailàndia.

Estava sola, en un d'aquests viatges catàrtics. Llegia molt i em vaig adonar que les persones amb qui treballa són de bambú. Hi ha una llegenda que diu que has de cuidar molt bé el bambú perquè triga set anys a començar a florir i jo crec molt en la tenacitat, en la constància, sobretot quan es tracta de projectes culturals. D'altra banda, el bambú, aparentment, és rígid i fràgil, però és molt flexible i se'n fan tota mena de construccions. Igual que les persones amb diversitat funcional.

En quin moment penses que coincideixen el vessant artístic i l'educador?

L'art per si sol cada cop em semblava més frívol. Quan vaig decidir fer educació social, de cop i volta, em vaig dir: per què no començo a assajar una obra que inclogui el vessant social i també sigui teatre professional?

Tenies una idea molt definida del projecte.

La missió d'El Niu de Bambú és molt clara: la difusió cultural i la inclusió social. La idea és que sigui un espai on artistes amb

possibilitat o no de risc d'exclusió tinguin l'oportunitat d'exhibir la seva obra, sigui fotografia, pintura o escultura. I que també hi hagi tallers. Entenc la cultura com una eina de transformació social: saber et fa lliure, els coneixements et fan més crític i, per tant, més independent a l'hora de moure't pel món.

L'objectiu a llarg termini és la professionalització?

No es tracta només d'assajar obres i fer-les rodar, sinó que oferim tot un procés d'aprenentatge i de treball interpretatiu des d'un prisma que normalment no es treballa en la formació d'actors. Quants d'ells han treballat amb una persona cega? I amb algú que va amb cadira i només mou el cap? I amb algú sord? Molt pocs. Quan els tens al costat, la relació sol ser encarada. Anem més enllà del teatre d'aficionats o de la inclusió de persones amb discapacitats. Lluiteu per oferir-los un nivell tècnic professional i de qualitat perquè puguin entrar en un circuit i, aleshores, la inclusió sigui de veritat. Em rebel·la molt que la cultura sigui menystinguda i que, en el món social, només sigui un mitjà. Com a educadora social i directora i actriu de teatre, crec que és un mitjà i una finalitat alhora.

Esteu a punt d'estrenar el vostre quart muntatge, *El mirador de les paraules que no puc dir*. El títol promet.

És una obra sobre la universalitat de la solitud. El text parla poèticament de les habilitats socials i comunicatives i del patiment i l'angoixa per no poder-se expressar bé. Els dos personatges pensen que estan sols, però no ho estan. L'altre sempre hi és. Es tracta de reconèixer l'altre i els seus problemes per relativitzar els teus. Els dos personatges arriben a comunicar-se i la catarsi es produeix mitjançant el crit. Criden al buit, al mirador d'una gran ciutat, als núvols, a la posta de sol, als cotxes, a les grans avingudes, on sigui. I s'alliberen. És una metàfora de la comunicació i de la necessitat de l'altre, perquè sense l'altre estem perduts.

La teva trajectòria té un fil conductor: la incomunicació i la voluntat de trencar l'aïllament. D'on prové aquesta necessitat?

Creo que és molt vocacional. Cada cop ho tinc més clar. El que em commou i em diverteix més són les emocions. Jugar i veure que tots estem fets de la mateixa matèria primera. Cada cop m'apassiona més. De fet, durant l'entrenament actoral, és increïble tot el que pot arribar a sortir. Més encara si barreges persones amb cossos diferents, amb necessitats diferents i amb prejudicis diferents.

Quina és aquesta matèria primera?

Les emocions. Els problemes. És el que ens fa humans. De vegades, pensem que depenem de l'estatus, de la feina, de la idiosin-

La companyia de Torres ha incorporat el llenguatge de signes i l'audiodescripció als seus muntatges / JÚLIA GARCIA FONT

PERFIL

Nascuda a Barcelona el 1984, Carla Torres Danés s'ha format en dansa, teatre, medicina i educació social, inquietuds i passions que han convergit al projecte de la seva vida, en què ha unit la companyia que dirigeix, BamBúcia de Teatre, amb l'espai El Niu de Bambú. Primer van estrenar *Anònim venecià*, "una joia que parla de l'amor, del desamor, de la mort, de la pèrdua, fins i tot amb trastorns mentals pel mig i també amb punts de comèdia importants". Després van venir *Dorms?*, una obra curta sobre el dol entre dos germans, i una escenificació de contes sobre el maltractament a les persones grans. Ara preparen un nou muntatge, mentre es dediquen en cos i ànima a la consolidació i la difusió del projecte.

/ J. G. F.

cràsia de cadascú. Però, en realitat, tots som sobre la base de les emocions i, sobretot, volem sentir-nos estimats i reconeguts. Per a mi, aquesta és l'arrel de tots els projectes i de les meves idees. Tot el que m'agradaria és posar en escena i reivindicar la riquesa de la diferència.

Posar en marxa un projecte com aquest requereix una inversió considerable. Com funcioneu econòmicament?

És complicat. Jo no en visc, hi col·laboro. La companyia viu de les entrades que es venen, dels *bolos*. L'any passat, en vam fer una trentena i el conveni oficial només el poden pagar quatre teatres amb grans subvencions públiques. Al teatre, totes hem fet moltes funcions sense cobrar res. Però, en aquest cas, com que hi ha el vessant social, intento preservar molt els actors, que la funció no els costí diners, que cobrin dignament sempre que puguin. Quan dividim els diners de la taquilla, és incontrolable, perquè alguns *bolos* van molt bé, però d'altres no tant. I, si no ve prou gent, pago els actors de la meua butxaca. De moment, no hi ha subvencions, perquè calen dos anys de vida de companyia per demanar-ne. La part econòmica és difícil, però, amb la nova obra, esperem tenir projecció a escala estatal i participar en festivals europeus.

Com està responent el públic davant d'una proposta com aquesta?

La gent, d'entrada, al·lucina. No estem acostumats a veure actors cecs o al fet que s'emperi el llenguatge de signes. És un esquer, però també hi ha *morbo*. Jo intento dirigir les peces induint l'espectador perquè sigui molt actiu. Quan fuges de llenguatges habituals com l'audiovisual, la música, la veu i el cos i comuniqués a través de la llengua de signes i de l'audio-descripció, convides l'espectador a viure les emocions d'una

manera diferent. I tot això sensibilitza de tal manera que també genera inquietud.

Com ho han viscut les integrants de la companyia?

Les ha canviat. Una de les actrius, cega, diu que de cop se sent visible. La discapacitat no és la protagonista, sinó el que ella fa a escena. El teatre permet moure el focus de llum i que tothom miri allò que enfoquem. En aquest cas, enfocar persones que, d'entrada, estan socialment al marge en potencia l'autoestima i les relacions. Però no els passa només a elles, ens passa a totes. L'expressió artística, d'emocions i d'inquietuds, ja canvia alguna cosa.

Segur que heu viscut molts imprevistos i algunes sorpreses.

Quan vaig plantejar la primera producció, pensava que la faríem en un teatre llogat amb quatre amics i coneguts i em va sorprendre que s'exhaurissin les entrades, que ens programessin a Porta 4 i féssim el salt a la Nau Ivanow. Va ser fantàstic, perquè m'agrada molt el seu criteri de programació. Vaig trucar a les portes de moltes sales de Barcelona i moltes s'hi van negar per por. I ho deien així. No em deien "no ens agrada" o "no ens sembla correcte", sinó "vols dir, algú amb discapacitat i audio-descripció?". Tenien por de la novetat i el risc.

Defenseu que les arts són un recurs essencial per a la transformació social. A la pràctica, com funciona?

Les emocions ens fan tot iguals. L'art, al final, és l'expressió del que ens passa, la reivindicació del que ens cou a dins, més enllà del fet material. I en el cas del teatre, treballar amb persones amb altres capacitats fa que gent que mai no s'hauria imaginat treballar amb un actor amb cadira de rodes estigui aprenent a moure's de manera diferent. No el veu des del proteccionisme o la verticalitat, sinó des de l'horizontalitat. Això ja és sensibilitzar i transformar. I, amb l'espectador, l'efecte es triplica. ◀

"Les integrants de la companyia han canviat. Una de les actrius, cega, diu que de cop se sent visible. La discapacitat no és la protagonista, sinó el que ella fa", explica la dramaturga

Torres destaca que, quan preparen les obres, "la gent que mai no s'hauria imaginat treballar amb un actor amb cadira de rodes aprèn a moure's de manera diferent"

Espectadores al poder

La democratització digital facilita i abarateix la producció de pel·lícules, però trasllada les dificultats a un altre escenari: la distribució de continguts al públic. Per al cinema independent, el repte encara és més gran

Víctor Alonso Berbel
@valonsoberbel

Hi ha un gran coll d'ampolla entre la creació de films i la seva difusió: les víctimes són moltes propostes que no aconsegueixen arribar a les pantalles

Les grans distribuïdores, sovint aliades amb les principals empreses dedicades a l'exhibició, continuen exercint un fort control de l'oferta cinematogràfica

Era el gener de 2015 i els titulars entusiastes corrien pels mitjans especialitzats a velocitats pròpies de l'era digital: "Impacte a Sundance: s'estrena una pel·lícula rodada amb l'iPhone 5"; "Pura energia: la frenètica pel·lícula transgènere gravada amb mòbils". *Tangerine*, dirigida per Sean Baker, era una obra trencadora a nivell temàtic i formal: crítica i audiències coincidien a elogiar la seva aposta valenta i, alhora, l'enaltien com a símptoma innegable de la democratització en l'accés als mitjans de producció cinematogràfica. La tendència intrínsecament nord-americana d'obviar les limitacions que imposa l'estructura social portava a l'afirmació següent: si una pel·lícula estrenada amb èxit als cinemes ha estat gravada amb un mòbil, la revolució s'ha completat i el talent personal és l'únic obstacle entre les creadores i la seva capacitat d'arribar al públic.

La realitat, no obstant això, tenia força més matisos que la premsa anava destapant. La pel·lícula havia estat gravada amb tres telèfons de gamma alta, prototips d'òptiques especialitzades i sofisticats estabilitzadors de càmera. A més, comptava amb un pressupost de 100.000 dòlars, personal tècnic i creatiu consolidat i, sobretot, la distribució del destacat segell independent Magnolia Pictures després de la seva estrena a Sundance. Era un nivell de producció modest tenint en compte els elevats estàndards de la indústria americana, però, sens dubte, també allunyat de la utopia creativa que *Tangerine* havia utilitzat tan bé per promocionar-se.

Més enllà de la qualitat formal de l'obra -que es podrà veure a Barcelona el proper mes de març en el marc del festival Americana-, aquest treball posa de manifest una tendència creixent en el món audiovisual. La clau de l'èxit s'ha desplaçat de la producció a la distribució: fer una pel·lícula de ficció o un documental de baix pressupost no és tan difícil com abans del digital, però distribuir-lo és una tasca titànica, amb una competència ferotge i molt pocs espais d'exhibició.

La baula perduda entre la producció i l'exhibició

Segons les dades més recents del Ministeri de Cultura i Esports i la Confederació de Productors Audiovisuals FAPAE, l'any 2014, a l'Estat espanyol, es van produir un total de 216 llargmetratges. Únicament 153 (un 70%) es van arribar a estrenar

Inauguració de la sala Numax, que compta amb 650 abonades / TAMARA DE LA FUENTE

a les sales. Any rere any des de 2008, entre un 20 i un 40% dels títols produïts no s'arriben a estrenar, una dada sense equivalències dins el panorama europeu. Hi ha un gran coll d'ampolla entre la producció i l'exhibició, les víctimes més importants del qual són les propostes de baix pressupost que no aconsegueixen espais on ser exhibides.

La responsabilitat d'aquest fenomen recau sobre aspectes ben diversos que formen part de la idiosincràsia del sector audiovisual català i espanyol, però no per això són inalterables. D'una banda, hi ha un fort control de l'exhibició per part de les grans distribuïdores, moltes d'elles vinculades a grans estudis nord-americans i agrupades sota la federació Fedicine. Sovint, els interessos de les distribuïdores coincideixen amb els de les sales (augment del nombre d'espectadors, reducció de l'IVA cultural), però, quan divergeixen, són les primeres les que poden exercir pressió (controlant els preus o retirant pel·lícules), puntualment en forma d'amenaçes: qui vulgui un llargmetratge d'èxit haurà d'assumir, també, altres títols més dubtosos i projectar-los igualment a les sales.

Aquesta relació de forces, poc regulada per les institucions i mediàticament silenciada (tan sols alguns casos, com les polèmiques de la distribuïdora Warner amb diversos circuits d'exhibició, arriben als mitjans), redueix les possibilitats d'exhibir-se de les pel·lícules que no estan emparades per aquestes grans corporacions.

Pel que fa a la incidència dels ajuts públics, les productores i exhibidores independents denuncien l'èmfasi de les subvencions en les grans produccions, centrades fonamentalment en el retorn econòmic, així com la manca d'ajudes espe-

CineBaix i Numax exemplifiquen que el cinema pot tornar a tenir presència al centre de ciutats com Sant Feliu del Llobregat i fer-ho de manera cooperativa

i obre debats a través de cinefòrums, programes educatius i mostres de cinema àrab i llatinoamericà.

A Santiago de Compostel·la, Numax també està esdevenint una sala de referència. El realitzador Ramiro Ledo n'és un dels socis fundadors i explica que la seva voluntat era "crear un cinema de veritat a Santiago de Compostel·la, que -com moltes altres poblacions- s'havia quedat sense sales al centre de la ciutat des de feina un any". Numax és una cooperativa que, avui dia, té 650 abonades, que paguen entre 30 i 500 euros cada dotze mesos a canvi d'un descompte en les entrades i les compres a la llibreria. Aquesta xifra és extraordinàriament elevada, ja que respon a un 0,7% del cens de la ciutat. Amb una mitjana de disset espectadors per sessió, la sala s'apropa a les xifres mitjanes de la Corunya (19,5) i Barcelona (23,2) amb una programació de clàssics i obres de molt baix pressupost en versió original -d'entrada, més difícils de promocionar. Numax -nom que homenatja el documental de Joaquim Jordà sobre una experiència d'autogestió en una fàbrica d'electrodomèstics- trenca el tòpic que el cinema independent no genera interès entre l'audiència.

Espectadores organitzades en un món digital

De la mateixa manera que les noves tecnologies han contribuït a democratitzar la producció cinematogràfica, les noves formes de comunicació també estan afavorint la creació de xarxes i grups d'interès que faciliten la distribució d'apostes més arriscades i específiques. A través d'Internet, és més fàcil que una pel·lícula trobi la seva audiència, tal com demostren iniciatives de projecció sota demanda com Screenly: les espectadores s'organitzen col·lectivament per aconseguir una projecció i, d'aquesta manera, demostren l'interès real pels films a l'exhibidor. A través d'aquesta plataforma, la cooperativa barcelonina Compacto ha distribuït amb èxit les seves darreres produccions, com el documental sobre el part natural *Loba* o la ficció *El camí més llarg per tornar a casa*. És un exemple més de la importància d'inventar nous models que trenquin les barreres entre la producció i l'exhibició.

Les espectadores no es resignen: desafiant el control dels grans estudis i defensant altres models d'exhibició, el sector cultural reclama una democratització en la distribució de continguts com la que es va viure en l'àmbit de la producció. Iniciatives com les esmentades demostren que potser ja està arribant. ◀

cífiques per a les sales de cinema independent. Programes d'àmbit europeu com la xarxa Europa Cinemas es dirigeixen a espais amb un mínim de 30.000 espectadors anuals, una definició de la qual s'escapen la majoria dels cinemes sense lligams amb grans empreses.

Rebels amb incidència social

Algunes sales es neguen a entrar en aquesta tendència i esdevenen espais d'intercanvi cultural alternatiu als circuits majoritaris. Són notables els casos barcelonins del cinema Zumzeig o els Cinemes Girona, que han convertit la programació arriscada però amb garantia de qualitat en el seu segell i han esdevingut un model d'èxit reconegut per productores i cinèfiles.

El CineBaix, a Sant Feliu de Llobregat, és un model de gestió col·lectiva de les sales interessant: l'octubre de 2005, va obrir portes per recuperar l'antic Cinema Guinart, fruit de les reivindicacions de milers de ciutadanes que feia mesos que es manifestaven i es van constituir en associació sense ànim de lucre. El mes de maig passat, durant la seva assemblea de sòcies, aquest cinema va portar la seva implicació política un pas més enllà i va acordar sumar-se a la campanya de Boicot, Desinversions i Sancions (#BDS) contra l'Estat d'Israel, una pràctica pionera a l'Estat espanyol que demostra la preocupació de les sales rebels per considerar les implicacions polítiques de l'exhibició i tenir una incidència social en el seu entorn. El CineBaix combina les grans estrenes internacionals amb l'exhibició d'audiovisual independent espanyol i català. Ofereix espais per al documental

ENLLAÇOS:

CineBaix:
<http://www.cinebaix.com/>
 C. Joan Batllori, 21 (Sant Feliu de Llobregat)

Zumzeig:
<http://zumzeig-cine.eu/>
 C. Béjar, 53 (Barcelona)

Cinemes Girona:
<http://cinemesgirona.cat/>
 C. Girona, 175 (Barcelona)

Numax:
<https://numax.org/>
 Concepció Arenal, 9
 (Santiago de Compostel·la)

Screenly:
<https://screen.ly/>

Fotograma de 'Tangerine', un film rodat amb telèfons mòbils (Sean Baker, 2015)

“Arribar a més gent és una necessitat laboral, però també militant”

Jordi Montañez ha publicat el disc 'Anòxia' (Satélite K, 2015), un bon motiu per dialogar sobre el procés creatiu, la cançó d'autor, la música protesta i tot allò que l'envolta

Jordi Montañez ha publicat 'Anòxia', un disc on continua investigant noves sonoritats

idea que tenia al cap pot anar en una altra direcció o, fins i tot, fer que emergeixin altres idees”. Als últims enregistraments, treballa la part musical amb Pau Romero per “desenvolupar sonoritats actuals i fresques, per defugir de la monotonia”.

Com altres cantautor@s que es mouen en ambients més polititzats, Montañez ha hagut de reflexionar sobre l'etiqueta de *música protesta*. Assumeix la necessitat d'ofereir relats diferents a “l'hegemonia que potencia un tipus de cançons patriarcales i alienadores” que, a parer seu, contribueixen a oferir “la visió d'un jovent ociós amb l'única inquietud de sortir de festa”.

La relació amb l'altre: el públic

La música no és del tot música fins que una persona no l'escolta. Per a Montañez, “arribar a més gent és una necessitat laboral però també militant” perquè la cançó pot ser “altaveu d'una idea i crear contrapoder”. Els directes són clau per una proposta musical i per assolir “una recepció més gran per part del públic durant el concert; creen un magnetisme més gran”. En la cantautoria, “l'escolta activa és més que necessària” i això està condicionat per l'espai on es desenvolupa. Montañez creu que la cançó d'autor pot i hauria de viure en qualsevol espai, però necessita un context on s'evidenciï que no és solament un *divertiment*.

La creació musical com a ofici

Montañez resol un dels interrogants actuals, el sentit de fer discos físics, de manera contundent: “El cost del suport físic no és la part més cara de la creació d'un disc professional. La producció, la gravació o la promoció ja valen tant o més que editar i distribuir les còpies”. En aquest sentit, apostar per un treball digne a l'estudi suposa entendre l'edició física com una manera de finançar la gravació.

Un altre dels debats presents és la tensió entre l'autogestió o el treball amb tercers persones. Montañez ha optat per un punt intermedi. Ha pagat l'edició de la seva butxaca per mantenir la propietat de la creació. Alhora, ha firmat un contracte amb una discogràfica, que es tradueix en un suport a l'edició de còpies i a la seva distribució i promoció.

Malgrat el paper clau de les xarxes socials en la difusió, creu que “la saturació arriba a invisibilitzar tota promoció casolana; en el pitjor dels casos, cal pagar per fer anuncis visibles”. En definitiva, reconeix que, per tenir certa “continuitat econòmica i una projecció més gran, cal fer petites renúncies ideològiques”. “Tot i rebutjar-ho, acabem mercantilitzant les nostres creacions”, admet. Per a l'artista, el micromecenatge serveix per teixir vincles més que com a eina de finançament. Davant d'aquesta realitat difícil, de precarietat i combinació de diverses feines, el cantautor revela que “s'està treballant en l'impuls d'un sindicat que lluiti des de la perspectiva dels drets laborals de les creadores musicals”. ◀

Joan Gener Barbany
@en_joan

“Per a mi, és més important el contingut que la forma”, afirma Montañez, que ha treballat la part musical dels seus dos últims enregistraments amb Pau Romero

Pel que fa a les lletres, assumeix la necessitat d'ofereir relats diferents a “una hegemonia que potencia un tipus de cançons patriarcales i alienadores”

El músic Jordi Montañez afirma amb sinceritat: “Sempre he intentat plasmar tot el que sóc en allò que faig: els encerts i els desencerts, les coherències i les contradiccions”. Recorda com la guitarra elèctrica va esdevenir “un refugi i també una companya” per canalitzar incerteses adolescents. Superada l'etapa inicial, la descoberta de Silvio Rodríguez va capgirar una pulsio que s'havia anat coent amb el pas dels anys: “Vaig veure que, en una cançó, la part lírica és l'essencial i la música pot donar color a les paraules”, explica. Va ser aleshores quan, conscientment, va apostar per la cançó d'autoria com a eina capaç de superar “el monotema de les cançons: l'amor romàntic entre un home i una dona” i tractar temes de crítica social o temàtiques humanístiques. Aquella evolució el va dur a concebre un projecte propi en solitari.

En la cançó d'autoria, sempre hi ha un debat constituent: el pes de la part lírica i el pes de la part estrictament musical. Montañez tira pel dret: “Per a mi, és més important el contingut que la forma”. Però assegura que, per fer arribar el contingut, cal cuidar la forma. De fet, el seu procés creatiu comença, guitarra en mà, amb una idea que mira de convertir en vers o en tornada. Després, gaudeix amb una mena de “procés dialèctic creatiu” en el qual “la

La Directa utilitza els serveis de **foli verd gràfiques**
C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

bodega **La Risa**
OBRIM CADA DIA
AV. VALLCARGA 81
VINI, VERMUT, TAPES I CERVESES ARTESANALS
ENTITAT CULTURAL SENSE ANIM DE LUCRE

COOPERATIVA AUTOGESTIONARIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

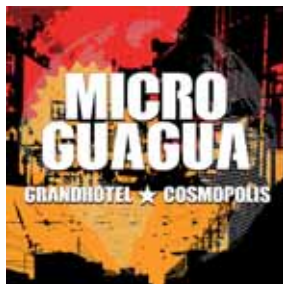
terra d'escudella **www.tdk.cat**
menú al migdia
carta de nit
taules d'embotits
amanides
patates braves
cerveses artesanes
cultura popular
exposicions
C/ Premià, 20 baixos, Santís (Bcn)
tel. 93 422 16 13

Asseriments ètiques i solidaries
arc
COOPERATIVA
www.arccoop.coop

RESSENYES

Reivindicant la Barcelona mestissa

Ferran Domènech
@ferranmanlleu

Microguagua acaba de publicar el seu quart àlbum, *Grandhotel Cosmopolis*, un exemple de les virtuts artístiques d'aquest grup de músics sorgit al Raval de Barcelona a mitja dècada passada. Del seu darrer disc, *Al borde de la ruta* (2012), se'n van vendre més de 12.000 còpies, sense oblidar les 18.000 assolides amb els seus treballs anteriors, *Rootside* (2008) i *Barrio Santo* (2010).

Amb la nova entrega, la formació amplia la seva aposta pel reggae sincopat i incorpora altres ritmes més estridents, com el rock i el funk. Així es percep al segon tema, "My land is your land", en què les guitarres es complementen amb una secció de vents perfectament sincronitzada. Aquest viatge cap al mestissatge no ha impedit que Microguagua mantingués una base instrumental molt compactada. Tan sols li queda reforçar l'aportació dels cors i afegir una segona veu allà on la princi-

pal s'estira en excés. Si hi ha una cosa que caracteritza Microguagua, són les seves actuacions a peu de carrer reivindicant la Barcelona inclusiva. El seu directe, intens i encomanadís, desplega totes les bondats d'una formació que, en nom de la llibertat, va néixer amb el propòsit d'obrir el gènere de fusió, cosa que li ha valgut el reconeixement dels seus fidels. Tampoc no ha rebaixat ni un mil·límetre les seves lletres reivindicatives, entre les quals podem destacar "ACAB" o altres peces que aborden diversos conflictes apareguts en temps de crisi i esperança. Gravat el març de 2015, *Grandhotel Cosmopolis* ha comptat amb el suport del productor Kaki Arkarazo, exmembre de Negu Gorriak, i d'Yves Roussel, que -gràcies al treball de masterització- ha espremut totes les potencialitats sonores d'una banda empeltada d'asfalt i cultura subversiva. ◀

CD
Microguagua
Grandhotel Cosmopolis
Editora: Kasba Music (2015)

Història felinament personal d'una fascinació

Ignasi Franch
@ignasifranch

Part de la humanitat està fascinada pels gats. Potser pel misteri de la seva mirada, potser per un hedonisme autòcrata que connecta amb un present d'individualismes neoliberals, potser per la seva sensualitat i bellesa? La novel·lista i articulista Stéphanie Hoche no pretén descobrir quin és el motiu d'aquesta atracció polièdrica ni arrelar les seves reflexions únicament en el context contemporani. L'autora indaga, també, en el passat -inclòs l'Egipte faraònic o els contes de Perrault- i construeix amb passes felines (personals però sense sobreexposicions impúdiques, prudents però amb gestos de gosadia) un assaig creatiu, tan aliè a la rotunditat de l'erudició com a l'aparent objectivitat acadèmica. El fil discursiu, suggeridor i força unitari, arriba dividit en cinc capítols relativament temàtics. Perquè no es tracta d'autolimitar-se en un llibre que, sovint, parla de llibertats.

Hoche es basa en referències culturals, també cinematogràfiques, però sobretot literàries: al llarg de les seves pàgines, apareixen comentaris d'obres de Natsume Soseki, T. S. Eliot,

Colette, Edgar Allan Poe o William Burroughs. S'escriu sobre deesses i encarnacions del mal, sobre gats feliços i esquerps. De manera més o menys implícita, una idea sobrevola el plantejament: moltes mirades parlen més del subjecte que mira que d'aquell que és observat. Així doncs, sovint, aquest animal es converteix en un mirall d'anhels i idees humanes. Pel camí, Hoche ens parla de l'orgull dels fèlids domèstics, dels seus gestos de tendresa o del rebuig a les portes tancades que limiten la seva sobirania i capacitat de moviment. L'autora diu admirar aquests éssers "meitat salvatges, meitat domesticats" perquè ella mateixa és "una salvatge domesticada". I aquesta confessió potser fa emergir una possible clau de l'atracció que sent per aquest animal: la seva capacitat de romandre independent en la convivència, individual en societat, afectuos i desconfiat; de ser complex fins a fregar, o superar, les fronteres de la paradoxa o de la contradicció. ◀

LLIBRE
Elogio del gato
Autora: Stéphanie Hoche
Editorial: Perifèrica
Pàgines: 117

Les nostres victòries també són teves

ecologistes
en acció

...associa't
www.ecologistasenaccion.org

AMB TU PODEM FER MOLT MÉS

/ VICTOR SERRI

“La contrarevolució dels ‘anys de plom’ encara perdura”

Alex Romaguera
@AlexRomaguera

En quin context et vas incorporar als grups autònoms italians?

El moviment del 68 em va atreure amb només catorze anys. Recordo que dos obrers d'una fàbrica van enderrocar l'estàtua dedicada al patró de la comarca. El meu interès, doncs, està influenciat per les pràctiques obreres que m'envoltaven. Però també per la cultura *underground* que aleshores plantejava altres maneres de relacionar-se. Perquè, si bé la lluita de tradició comunista defensava el salari i els llocs de treball, tenia postures conservadores respecte als drets de la dona i altres qüestions. La confluència d'un i altre moviment va donar peu a una generació d'activistes molt potent.

Què va representar aquell esclat?

A més de rebutjar la dominació de l'Estat, el patró i l'aparell comunista, apostava per formes d'organització igualitàries. El resultat d'aquesta presa de consciència, sumat a l'*estratègia de tensió* a què l'Estat sotmetia els treballadors, va propiciar la resposta armada de l'autonomia obrera, especialment important a mitjan anys 70.

Per què penses que en altres països no es va produir un fenomen similar?

A França i Alemanya, la unió d'estudiants, obrers, proletaris de barri, feministes i altres sectors de la societat va ser minoritària. A banda que, en aquests països, l'Estat va fagocitar les diferents expressions de protesta, entre elles el diari francès *Liberation*, que ha acabat esdevenint molt institucional. En canvi, a Itàlia i Espanya, l'Estat va protagonitzar una repressió ferotge.

Com et va afectar la desaparició dels teus companys Alberto, Àngelo i Antonietta –morts mentre manipulaven un artefacte– el 1979?

Em va impactar molt, però no em va apartar de la lluita. Vaig romandre en la clandestinitat durant dos anys. Només quan el moviment va entrar en declivi, em vaig exiliar a França. Encara hi ha una capa de plom que impedeix parlar d'aquesta època i explicar que, darrere la repressió, hi havia una contrarevolució

ordida pels vencedors –polítics, burgesia i gran capital– amb l'objectiu d'esclarar el conflicte de classes que motivava les protestes. Se'ns presenta com a terroristes, criminals i joves que vivíem fora de la realitat.

També s'oculta el paper de les dones en la lluita armada...

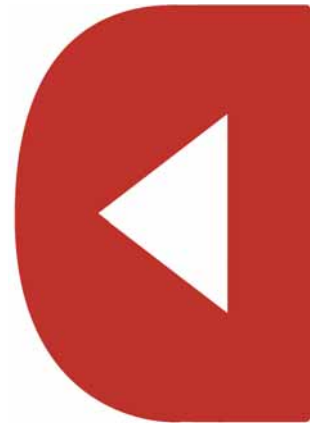
Renato Curso, exdirigent de les Brigades Roges, parla d'això en un dels seus llibres. Detalla que, entre els 4.500 condemnats per pertànyer a grups armats, prop d'un 30% eren dones. És el mateix que passa amb les kurdes, que, gràcies a la seva participació al front, afavoreixen el canvi de paradigma en les relacions home-dona. A Itàlia, les dones van contribuir a la incorporació d'aquesta mirada dins el moviment autònom.

Després d'un llarg exili per França i l'Estat espanyol, vas tornar a Itàlia i et vas trobar Silvio Berlusconi al poder. Com ho vas pair?

Molt malament. Arran de la derrota del moviment contestatari, Berlusconi havia legitimat els feixistes incorporant-los al govern. I ha succeït el mateix amb l'actual govern italià, que, tot i estar controlat per antics dirigents del partit comunista, adopta plantejaments propis de la dreta més reaccionària en àmbits com la seguretat i el mercat laboral. És trist veure com, per sobreviure institucionalment, molta gent sacrifica els ideals transformadors i permet que es mantingui la persecució per raons polítiques. Al capdavant, la contrarevolució dels *anys de plom* encara perdura.

Amb l'autobiografia *Días de sueños y de plomo*, vols reivindicar el llegat que va deixar la lluita autònoma?

Manifesto l'orgull pel passat i perquè moltes de les coses que plantejàvem s'han assolit o estan en camí de fer-ho. Defensàvem la renda mínima garantida i el principi del bé comú: aleshores en deïem “fer el comunisme cada dia”. Era una proposta per la felicitat individual i col·lectiva, com ara reclamen el 15-M i altres moviments que, conscients o no, beuen d'aquest passat. Això fa que no ho vegi tot perdut. ◀

inDirecta

Alessandro Stella

Exmembre del moviment autònom italià

Fa quaranta anys, la regió del Vèneto assistia a una concatenació d'accions armades contra els aparells de l'Estat que emparaven la màfia i l'extrema dreta. Eren els coneguts *anys de plom*, durant els quals el moviment obrer va patir presó, exili i assassinats a sang freda. Entre la seva militància, hi havia Alessandro Stella: a l'escalf dels centres socials i les ràdios lliures, s'havia enrolat a Potere Operaio, una de les organitzacions més importants sorgides a l'esquerra del Partit Comunista Italià. Després d'aquest període i a causa de la persecució política i policial, Stella va iniciar un llarg exili. El seu periple queda recollit a *Días de sueños y de plomo*. Vivir la insurrecció en la Itàlia de los 70 (Virus Editorial, 2015), una crònica en primera persona on aquest activista veterà repassa els episodis més punyents de l'enfrontament amb les autoritats. A les portes dels 60 anys, avui, Stella treballa al Centre Nacional de la Recerca Científica de París, des d'on analitza els perjudicis que generen les polítiques neoliberals sobre les capes populars de la societat.